

Співдружність

Автор:

[Енн Патчетт](#)

Співдружність

Енн Патчетт

Доля випадково звела Беверлі Кітінг та Берта Казенса. Заради нього вона покинула колишнього чоловіка-поліціанта і, вже маючи двох маленьких доньок від першого шлюбу, стала матір'ю для чотирьох дітей Берта. Минає час, і вже дорослі діти обох сімейств покидають батьківський дім, вирушаючи на пошуки власного щастя. Одна з дочок, Френні, закохується у молодого письменника, який хоче написати роман про родину Кітінг-Казенс... Кохання і зрада, слава і безталання, розкіш і злидні – які ще випробування зустрінуть на своєму шляху батьки й діти?

Енн Патчетт

Співдружність

Присвячується Майку Гласкоку

1

Свято з нагоди хрестин пішло шкереберть, щойно з'явився Альберт Казенс із пляшкою джину. Фікс привітно осміхався, відчиняючи йому двері, та усмішка так

і застигла на його обличчі, а тим часом мозок гарячково намагався провести необхідні паралелі та зрозуміти, хто перед ним: так, на порозі стояв Альберт Казенс, який працює в окружній прокуратурі. За останні півгодини Фіксові довелося разів двадцять відчиняти двері, щоб привітати та впустити гостей – сусідів, друзів, служителів із церкви, сестру Беверлі, всіх своїх братів та їхніх родичів, своїх колег – буквально увесь штат їхнього поліцейного відділка, а от кого менш за все він сподівався побачити тут – то це Казенса. Кілька тижнів тому Фікс поцікавився у дружини, чому вона вважає, що їм треба запросити на хрестини усіх, з ким вони хоча б мимохідь знайомі, на що вона і запропонувала йому самому проглянути список запрошених та вказати, кого слід викреслити. На список він тоді так і не глянув, але якби дружина зараз стояла поряд із ним коло дверей, то він би напевне вказав пальцем на чоловіка на порозі і сказав: «Його». Не те, щоб Альберт Казенс йому не подобався – він ледве його знав, а це вже була доволі вагома причина, щоб його не запрошувати. Фіксові навіть спало на думку, що Казенс, можливо, прийшов до нього, щоб поговорити про якусь справу по роботі. Раніше такого ніколи не траплялося, але як іще можна було це пояснити? Кілька гостей прогулювалися по садочку перед будинком. Фікс не знав, приїхали вони із запізненням чи то вирішили піти раніше додому, а чи просто вийшли подихати свіжим повітрям, бо в будинку було вже стільки народу, що будь-який пожежник одразу наклав би штраф за порушення правил протипожежної безпеки. А от у чому Фікс був упевнений, то це в тому, що Казенс прийшов сюди без запрошення, сам, із пляшкою у пакунку.

– Вітаю, Фіксе, – простягаючи руку для вітання, промовив заступник окружного прокурора Альберт Казенс, одягнений у костюм із краваткою.

– Привіт, Але, – відповів Фікс, сумніваючись, чи того й справді називають Алом у повсякденному спілкуванні. – Я радий, що ти зміг прийти.

Він трохи заміцно потиснув простягнуту йому руку і впустив гостя до будинку.

– Я зовсім ненадовго, – заявив Казенс, прискіпливо оглядаючи юрбу гостей, немовби підозрюючи, що для нього може не знайтися місця.

Вечірка вже йшла на спад, більшість маленьких трикутних канапок зникла з таць, як і половина печива. Скатертина на столі під чашею з пуншем була мокрою та рожевіла плямами.

Фікс відступив у бік, щоб дати гостеві дорогу.

- Проходь, будь ласка, - запросив він.

- Я не міг не прийти.

Ще й як міг, адже на хрестинах у церкві його не було.

З окружної прокуратури Фікс запросив лише Діка Спенсера. Дік сам колись був копом, навчався в юридичній школі на вечірньому відділенні, зробив кар'єру в прокуратурі, нічим не підкреслюючи своєї зверхності у ставленні до колег. Не мало ніякого значення те, що Дік їздив на відомчому автомобілі прокуратури, чи те, що йому доводилося виступати перед суддею, - ніхто не сумнівався, звідки він вийшов. Що ж до Казенса, то тут була зовсім інша справа: той був юристом, як і всі інші - окружні прокурори, юристи з центрального поліцейного департаменту, експерти - свої хлопці, якщо їм щось від тебе треба, але ніколи не запросять звичайного поліціанта випити разом; а якщо таке трапляється, то лише тому, що вони вважають, що той від них залежить. Окружні прокурори - це ті, хто смалить твої цигарки, не маючи власних, бо вони, мовляв, намагаються кинути палити. Справжні копи - ті, що товклись у вітальні та в ідальні або висипали на двір за будинком під мотузкою для сушіння білизни, напнутою між двома апельсиновими деревами, - не намагалися кинути палити. Вони пили холодний чай, змішаний з лимонадом, та смалили як паровози.

Альберт Казенс простяг пакунок Фіксові, той заглянув усередину. Там була пляшка джину, дуже велика. Інші принесли на подарунок молитовники, перламутрову вервицю для розарію чи кишенькову Біблію у білій дитячій обкладинці з позолоченим обрізом сторінок. П'ятеро колег, точніше їхні дружини, скинулися й купили синій емалевий хрестик на ланцюжку з малесенькою перлиною в центрі, дуже гарний, на майбутнє.

- Ну, то в тебе хлопчик та дівчинка?

- Дві дівчинки.

Казенс стенив плечима:

– Що тут вдієш?

– Та нічого, – відповів Фікс і зачинив двері. Беверлі наказала йому залишити двері відчиненими, щоб провітрити приміщення. Це ще раз доводило: вона зовсім не розуміється на браку гуманності в чоловіків. Немає значення, скільки людей у тебе вдома, – ніхто не залишає дверей житла навстіж.

З кухні визирнула Беверлі. Між ними було щонайменш тридцять чоловік – увесь клан Мелоів, усі Де Матеос, кілька хлопчиків-прислужників із церкви, що порпалися в залишках печива, – та Беверлі не можна було не помітити. Ще б пак, у тій жовтій сукні!

– Фіксе! – покликала вона, намагаючись перекричати гамір, що панував навколо.

На її поклик першим повернув голову Казенс, і саме Казенс кивнув їй у відповідь.

Мимоволі Фікс випростався, але момент уже було згаяно.

– Почувайся як удома, – сказав він заступникові окружного прокурора і вказав на групу детективів, що юрмилися за розсувними скляними дверима, все ще у піджаках. – Ти тут багатьох знаєш.

Можливо, то була правда, а може і ні. Казенс напевне не знав господаря дому. Фікс повернувся, намагаючись пройти крізь юрбу гостей, і ті розступилися, пропускаючи його, поплескуючи по плечу, ручкаючись і вітаючи. Він намагався не наступити на дітлахів, що гралися на підлозі ідальні, вдаючи із себе тигрів: кралися та повзали під ногами у дорослих; серед них була і його чотирирічна донька Керолайн.

У кухні було повно жінок, які сміялися та голосно перемовлялися між собою, але ніхто не намагався допомагати, за винятком сусідки Луїс, що якраз витягувала з холодильника їжу. Найкраща подруга Беверлі, Воліс, дивлячись у боковину блискучого хромованого тостера, як у люстерко, підфарбовувала собі губи. Воліс була надмір худорлява та надто засмагла, а коли чепурилася, то завжди заяскраво фарбувала губи. Мати Беверлі сиділа за обіднім столом, тримаючи на руках немовля. Дівчинку вже переодягли: зняли з неї довгу мереживну сукенку для хрестин і вбрали в накрохмалену білу сукню з жовтими квітами, вишитими навколо шиї, як ту наречену, що вдягає вбрання для подорожі наприкінці

весільної церемонії. Жінки в кухні по черзі товклися навколо дитини, немовби їх основною роботою було забавляти її до прибуття волхвів. Але дівчинку це не тішило. Її блакитні оченята посоловіли від утоми. Вона збайдужіло дивилась у простір. Уся ця метушня з приготуванням канапок та прийманням подарунків – занадто для дівчинки, якій ще не виповнилося й року.

– Ви тільки погляньте, яка вона гарненька, – примовляла теща Фікса, не звертаючись ні до кого конкретно та погладжуючи немовля по пухкій щічці.

– Фіксе, – звернулася Беверлі до чоловіка, – у нас немає льоду.

– Але ж то було завдання твоєї сестри, – відповів Фікс.

– Отже, вона його не виконала. Можеш попросити когось із хлопців, щоб сходили й купили? Надто спекотно, щоб святкувати без льоду.

Вона зав'язала фартух на шиї, але не на талії. Намагалася не зім'яти сукні. Кілька пасом світлого волосся вибилися із зачіски і падали їй на очі.

– Якщо вона вже не принесла льоду, то могла хоча б прийти сюди й допомогти тобі з канапками!

Промовляючи це, Фікс дивився прямо на Воліс, але Воліс лише закрила губну помаду і не звернула на його слова жодної уваги. Фікс вважав, що таким чином допомагає Беверлі, адже в неї так багато роботи. Глянувши на неї, будь-хто подумав би, що вона з тих, хто замовляє їжу для вечірок у службах доставки, а сама зручненько сидить на дивані, тимчасом як хтось інший розносить таці зі стравами.

– Боні така рада, що бачить одразу стількох копів у одній кімнаті! Як можна сподіватися, що вона зараз думає про канапки?! – відповіла Беверлі, на якусь мить припинивши викладати на блюдо м'який сир та огірки й зиркнувши на пакунок у руці Фікса.

– Що там у тебе в пакунку?

Фікс вийняв джин, і дружина, на його подив, уперше всміхнулася до нього за цілий день, а може – за цілий тиждень.

– Скажи тим, кого ти пошлеш у магазин, – промовила Воліс, раптом виявляючи цікавість до їхньої розмови, – щоб купили тоніку.

Фікс відповів, що він сам сходить по лід. Далі вниз вулицею була невеличка крамниця, і його тішила можливість ненадовго вислизнути з домівки. Відносна тиша, що панувала довкола, упоряджені бунгало з чепурними зеленими галявинами, легкі тіні пальм та аромат апельсинових квіток укупі зі запахом запаленої цигарки, яку він із задоволенням курив, – усе це заспокоювало Фікса. Його брат Том запропонував допомогти, і тепер вони йшли разом у товариському мовчанні. Том та його дружина Беті мали вже трьох дітей, усі дівчата; вони жили в Ескондідо, де Том працював у протипожежному відділку. Фікс міркував над тим, як швидко плине життя, коли стаєш дорослим та з'являються діти: тоді в тебе вже не так багато часу, як тобі думалося. Останнього разу брати зустрічались у батьків, коли всі гуртом ходили на Різдвяну службу до церкви, а ще раніше – мабуть, в Ескондідо, на хрестинах Ерін. Повз них проїхав кабріолет «Санбім», і Том промовив:

– Оце так машина!

Фікс кивнув у відповідь і пожалкував, що не побачив автівку першим. Тепер треба думати, як підтримати розмову. У крамниці вони купили чотири пакунки льоду та чотири пляшки з тоніком. Хлопець на касі запитав, чи не треба їм лайма, але Фікс заперечно похитав головою. Вони в Лос-Анджелесі, а зараз червень. Хто тут о цій порі купує лайм? Фікс не звірявся з годинником, коли вони вийшли з дому, але в нього було добре відчуття часу. Як і в усіх копів. Їх не було хвилин двадцять, максимум – двадцять п'ять. Зовсім мало для того, щоб щось змінилось, а втім, коли вони повернулися, двері парадного входу були розчахнуті навстіж, а на подвір'ї вже нікого не було. Том не помітив ніякої розбіжності, адже він був пожежником. Якщо в повітрі не чути смороду диму – значить, на їхню думку, все гаразд. У будинку все ще було сила-силенна народу, але стало значно тихіше. Перед початком вечірки Фікс увімкнув радіо, і вперше за увесь цей час зміг розчути уривки музики. Діти вже не повзали по підлозі у ідальні, і здавалося, що ніхто не переймався тим, куди вони поділися. Вся увага присутніх була зосереджена на відчинених дверях кухні, куди саме й прямували брати Кітінги з льодом. Напарник Фікса Ломер чекав на них, він хитнув головою у напрямку

юрби.

– Ви повернулися саме вчасно, – сказав він.

Уже до того, як вони пішли, в кухні була тиснява, але тепер туди набилося втричі більше народу, переважно чоловіки. Ні матері Беверлі, ні немовляти не було й сліду. Беверлі стояла біля раковини і тримала у руці великий ніж для нарізання м'яса. Вона розтинала навпіл апельсини з величезної купи на столі, тимчасом як двоє юристів з окружної прокуратури Лос-Анджелеса, Дік Спенсер та Альберт Казенс, без тісних піджаків і краваток, закотивши рукава сорочок вище ліктів, чавили половинки апельсинів двома металічними сокодавильками. Їхні обличчя розпашіли та спітніли, а відкриті комірці якраз почали темніти; вони так старалися, немовби безпека всього міста залежала від того, як вони роблять апельсиновий сік.

Сестра Беверлі Боні цього разу виявила неабияку готовність допомогти: вона зірвала з Діка Спенсера окуляри й заходилася терти їх рушником для посуду, не зважаючи на те, що десь у юрбі гостей була його тямуща та діездатна дружина. Це сталося саме тієї миті, коли Дік, якому очі заливав піт, побачив Фікса й Тома і попросив льоду.

– Лід! – гукнула Боні, і дуже слушно, бо було жарко немов у пеклі, а лід – то було якраз те, що треба. Вона кинула рушник, вихопила з рук Тома два пакунки з льодом і поставила їх у раковину, зверху на акуратно нарізані порожні половинки апельсинів. Потім забрала пакунки у Фікса. Адже лід – то було її завдання.

Беверлі припинила нарізати апельсини.

– Якраз вчасно, – мовила вона, занурила паперянку у відкритий пластиковий пакунок, виловила три чималі кубики льоду, немовби задаючи собі ритм. Далі долила напій із повного дзбана – половину джину, половину апельсинового соку. Відтак налила ще одну і ще – паперянки з напоями швидко передавалися крізь кухонні двері у нетерплячі руки гостей.

– Я приніс ще й тонік, – сказав Фікс, поглянувши на пакунок, який він досі тримав у руці. Він ні на що не нарікав, та все ж йому було прикро відчувати, що за той короткий час, поки вони з братом ходили до крамниці, їх ніби відсунули на другий план.

– Краще апельсиновий сік, – відповів Альберт Казенс, що припинив роботу лише на хвилинку, щоб випити напій, який запропонувала йому Боні. Боні, яка до цього очей не зводила з копів, тепер зосередила усю свою увагу на двох прокурорах.

– До горілки, – заперечив йому Фікс, – для приготування «викрутки». Це всім відомо.

Проте Казенс лише похитав головою у відповідь цьому невірі, що ставив під сумнів його слова, і саме тієї миті Беверлі простягнула своєму чоловікові напій. Цілому світові було очевидно: між нею та Казенсом виникло якесь особливе порозуміння, щось на кшталт відомого лише їм двом коду. Фікс тримав у руці паперянку з напоєм та пильно дивився на непроханого гостя. В його оселі зараз були три його брати, безліч міцних здорованів із поліцейного відділка Лос-Анджелеса, священник, який організовував суботній збір коштів для дітей з малозабезпечених родин, – усі вони виступили б на його боці, якби довелося випхати за двері одного заступника окружного прокурора.

– Будьмо, – неголосно промовила Беверлі, не як тост, а як вказівку, і Фікс, усе ще ображений, перехилив паперянку.

Отець Джо Майк сидів на землі, обпершись спиною об стіну Кітінгового будинку та знайшовши собі невеличку ділянку в затінку. Паперянку з коктейлем із апельсинового соку та джину він поставив собі на коліно, обтягнуте форменими чорними штаньми. Штаньми священника. Паперянка була вже третьою чи четвертою, він не пам'ятав точно, та й не дуже цим переймався, адже напою у них було всього по кілька крапель. Він намагався подумки підготувати свою проповідь для недільної служби. Йому хотілося розповісти пастві – тим небагатьом парафіянам, кого не було на святкуванні у Кітінгів, – про те, як саме тут, сьогодні, повторилося Христове диво з хлібами та рибою, але йому не вдавалося вилучити з розповіді випивку. Священник не вірив, що він сам був очевидцем дива, ніхто б про це навіть не подумав, але перед ним було бездоганне пояснення того, як таке диво могло статися в часи Христа. Це правда, що пляшка джину, яку приніс із собою Альберт Казенс, була велика, але нею аж ніяк не можна наповнити всі ті паперянки з коктейлем, та ще й не раз, щоб пригостити понад сотню гостей, що тепер танцювали у кількох метрах від Джо Майка. І навіть якщо недавно обірвані гілки апельсинових дерев на задньому подвір'ї доти ламалися від фруктів, їх би все одно не вистачило, щоб

наситити усю юрбу запрошених. Традиційно вважають, що не можна змішувати апельсиновий сік із джином, а тут – хто ж бо думав, що на вечірці з нагоди хрестин будуть подавати міцні напої? Якби Кітінги просто поставили пляшку у бар, то ніхто би про неї більше й не згадав. Але Фікс Кітінг дав пляшку дружині, яка надто нервувалася, щоб організувати гарну вечірку, а тому потребувала невеличкого ковтка коктейлю для розрядки; а оскільки вона потребувала ковтка коктейлю, то з волі Господа усі присутні приєдналися до неї. З багатьох поглядів – то було диво Беверлі Кітінг. Альберт Казенс – той, що приніс джин, – також був до нього причетний, бо він запропонував приготувати коктейль. Альберт Казенс сидів поруч із отцем Джо Майком кілька хвилин тому та розповідав йому про те, що він родом із Вірджинії, мешкає в Лос-Анджелесі вже протягом трьох років, але ніяк не може звикнути до безлічі цитрусових на деревах. Берт (він попросив священика, щоб той так називав його) виріс на заморожених концентратах, які змішувалися з водою у глеках і, як він тепер уже зрозумів, не мали нічого спільного зі справжнім апельсиновим соком. Тепер його діти, не замислюючись, п'ють щойно вичавлений апельсиновий сік, як він колись у дитинстві пив молоко. Вони чавлять його з апельсинів, які зривають прямісінько з дерева у власному садку. Берт помічав, як у його дружини Терези на правому передпліччі наростають м'язи від постійного чавлення апельсинів на сік, тимчасом як діти тримають наготові склянки та просять ще та ще. «Їм тільки апельсинового соку й подавай», – сказав Берт. Вони пили сік на сніданок із вівсянкою, Тереза заморожувала його у формочках для льоду і потім давала їм ті кубики соку на полуденок, а ввечері вони з Терезою додавали їх разом із льодом до горілки, бурбону чи джину. Здається, ніхто цього не розумів: немає значення, що до нього додавати, важливий лише сам сік.

– Жителі Каліфорнії забувають про це, бо вони розбалувані, – заявив Берт.

– Це правда, – мусив визнати отець Джо Майк, тому що він виріс в Оушенсайді. Він поки ще не уявляв собі, як далеко може зайти цей чоловік у своїх міркуваннях про апельсиновий сік.

Священик, думки якого блукали, немов євреї у пустелі, намагався знову зосередитися на проповіді: Беверлі Кітінг підійшла до бару з напоями, який вона не поповнювала для вечірки з нагоди хрестин, і знайшла в ньому півпляшки джину, майже повну пляшку горілки, пляшку текіли, яку брат Фікса Джон привіз їм у вересні з Мексики і яку вони так і не відкоркували, бо не знали, як саме слід пити текілу. Вона принесла ті пляшки до кухні; тоді сусіди, які жили поряд із ними, й сусіди, що жили через дорогу, та ще троє з тих, котрі мешкали біля

Втілення Христа, запропонували піти додому й поглянути, що є в їхніх барах, а коли повернулися, то принесли не лише пляшки, а й апельсини. Біл та Сюзі повернулися з наволочкою, наповненою фруктами, і заявили, що можуть принести ще три напірники. Та на цьому внесок сусідів у вечірку не закінчився. Інші гості наслідували їхній приклад, побігли додому, обтрусили власні дерева та полиці з алкогольними напоями. Вони несли свої щедрі дарунки в кухню Кітінгів, аж поки кухонний стіл не почав скидатися на шинквас, а обідній – на кузов вантажівки з фруктами.

Хіба ж то не було справжнє диво? Не так, як Христос вийняв фуршетний стіл зі свого святого рукава та запросив усіх розділити з ним хліб і рибу? Проте люди, які принесли у своїх сап'янових сумках, може, трохи більше, ніж їм було треба для власної сім'ї, але, вочевидь, не достатньо, щоб нагодувати юрму, діяли у своїй безмежній щедрості, натхненні прикладом їхнього учителя та його апостолів. А може, на цій вечірці з нагоди хрестин вони діяли під впливом щедрості Беверлі Кітінг? Або під впливом її вигляду в тій чудовій жовтій сукні, коли її світле волосся, складене у високу зачіску зі шпильками, відкривало ніжну шию – шию, що плавно переходила у спину й ховалася під жовтою сукнею. Отець Джо Майк відсморбнув з паперянки. А наприкінці люди назбирали дванадцять кошиків сміття. Він окинув поглядом паперянки, що валялися на столах, стільцях, на землі; у деяких із них на дні все ще залишалося на один чи два ковтки напою. Якби зібрати всі залишки, скільки б вийшло? Отцеві Джо Майку було соромно за те, що він не зголосився піти назад до пасторського будинку і простежити за підготовкою. Він думав: як би то було, якби священник показав парафіянам, скільки джину він відклав про запас замість того, щоб узяти участь у евхаристії.

Тут хтось тихенько доторкнувся до носка його черевика. Отець Джо Майк поглянув угору, відірвавшись від споглядання власного коліна та медитації над вмістом паперянки, і побачив Боні Кітінг. Ні, не зовсім так. То її сестра була одружена з Фіксом Кітінгом, отже, вона була Боні-Як-Там-Її. Боні-Дівоче-Прізвище-Беверлі.

– Вітаю, пане отче, – мовила вона, легенько тримаючи великим та вказівним пальцями таку саму, як і в нього, паперянку.

– Боні, – відповів він, намагаючись надати власному голосові відповідного його санові тону, мовби він не сидів на землі й не пив джину. Проте він не був упевнений у тому, що то саме джин. То могла бути й текіла.

– Хотіла запитати, чи не потанцюєте ви зі мною?

Боні Х була одягнена у сукню з блакитними стокротками, досить коротку, так що священник збентежено гадав, на чому йому слід зупинити свій погляд. Звичайно, вбираючись зранку, вона, напевне, не подумала про те, що їй, можливо, доведеться стояти поряд із чоловіками, що сидять перед нею долі. Джо Майк хотів був сказати щось таке по-батьківськи поблажливе, мовляв, він давно вже не танцює, але він був надто молодим, щоб здаватися її дядьком чи батьком, саме тому вона його запросила. Замість цього він просто відповів:

– Це не вельми слушна думка.

Боні, міркуючи про слушні та неслухні думки, присіла навпроти нього, напевне, вважаючи, що їй та священникові буде зручніше розмовляти, якщо їхні очі перебуватимуть на одному рівні, ба зовсім не дбаючи про те, де тоді буде край її сукні. Її білизна також була блакитною. Якраз у тон сукні.

– Бачите, річ у тім, що тут усі одружені, – пояснила вона, навіть не намагаючись розмовляти тихіше, щоб висловити своє незадоволення. – І хоча я й не проти потанцювати з одруженим чоловіком, бо, думаю, що танцювати разом – це ще нічого не означає, але всі вони прийшли сюди з дружинами.

– А от їхні дружини гадають, що це щось таки означає, – він старався не відводити погляду від її очей.

– Авжеж, – сумно мовила Боні, заправляючи за вухо пасмо прямого золотисто-каштанового волосся.

Саме тієї миті на отця Джо Майка зійшло щось на кшталт одкровення: Боні Х мусить виїхати з Лос-Анджелеса або хоча б переїхати в Долину – кудись, де ніхто не знає її старшої сестри, тому що Боні була дуже привабливою дівчиною, якщо поруч не було її сестри. Постав їх поряд – і Боні виглядатиме як шотландський поні біля чистокровного скакуна. Але тепер він зрозумів, що якби він не був знайомий із Беверлі, слово «поні» йому навіть не спало б на думку. Позад Боні він бачив, як Беверлі Кітінг танцює з якимось поліціантом, що не був її чоловіком, а сам поліціант при цьому здавався дуже щасливим.

– Ходімо, – попросила Боні, і в її голосі почулося щось середнє між благаанням та скигленням. – Думаю, нас тут усього двоє неодружених.

– Як об'єкт наявного шансу, я геть не відповідаю вимогам.

– Я лише хочу потанцювати, – відповіла вона й поклала руку йому на коліно – ту, в якій не тримала паперянки.

Оскільки панотець Джо Майк часто картав себе за те, що ставив пристойність та належну поведінку вище за справжню доброту, він почав вагатися. Невже в нього виникли б сумніви щодо доречності своєї поведінки, якби до танцю його запросила квартирна хазяйка? Або якби перед ним присіла Беверлі Кітінг замість її сестри, дивлячись на нього своїми широко поставленими блакитними очима, у сукні, що задерлася так, що йому було б видно колір її спіднього? Він злегка хитнув головою, воліючи прогнати ці думки. Негарні думки. Він спробував повернутися подумки до хлібів та риби, а коли переконався в тому, що йому це не вдається, підняв угору вказівний палець:

– Один раз, – сказав він.

Боні всміхнулася йому такою вдячною усмішкою, що отець Джо Майк запитав себе, чи вдалося йому коли-небудь у житті ще так ошчасливити якусь живу душу, як цієї миті. Вони покинули паперянки і спробували допомогти одне одному підвестися, хоча то було нелегко. Ще до того, як повністю підвестися, вони вже тримали одне одного в обіймах. При цьому Боні майже зімкнула руки на шиї Джо Майка та повисла на ньому, мов орар, який священик одягав під час вислуховування сповідей. Він ніяково тримав її руками за талію в тому місці, де ребра вигиналися донизу, щоб зустрітися з його пальцями. Джо Майк не знав, чи хтось із присутніх на вечірці спостерігав за ними. Насправді його охопило відчуття невидимості, прихованості від усього світу в загадковій лавандовій хмаринці, що розросталася навколо них від волосся сестри Беверлі Кітінг.

Сказати по правді, Боні змогла-таки потанцювати раз перед тим, як закадрити отця Джо Майка, хоча врешті їй не поталанило дотанцювати навіть до половини танцю. Вона на хвилинку відтягла роботящого Діка Спенсера від апельсинів, сказавши, що йому треба відпочити, бо профспілкові правила захисту прав трудящих поширюються й на тих, хто чавить апельсини. Дік Спенсер носив

товсті окуляри у роговій оправі, що надавало йому розумного інтелігентного вигляду, значно інтелігентнішого, ніж у Ломера, напарника Фікса, який навіть не дивиться в її бік, попри те, що вона, сміючись, двічі прихилилася до нього. (Дік Спенсер насправді був розумним. До того ж він був настільки короткозорим, що кілька разів під час занять з боротьби у нього поцупили окуляри, бо підозрювали, що він геть сліпий. Сама лише думка про те, що він здатен безстрашно боротися з кимось, хто тримає в руці зброю чи ніж, і зовсім не помічати цього, була достатньою, щоб прийняти його спочатку на вечірні курси поліції, потім – до юридичної школи, а ще згодом – дозволити відмінно скласти екзамен на адвоката). Боні взяла Спенсера за його липку від соку руку і повела надвір, на галявину за будинком. Вони враз утворили велике коло, постійно натикаючись на інші пари. Обіймаючи Спенсера, Боні відчувала його худорлявість під сорочкою, худорлявість у хорошому значенні слова, ту худорлявість, яка дає змогу двічі обгорнутися навколо дівочого тіла. Інший заступник окружного прокурора, Казенс, був гарніший, сказати правду – кльовий, але надто вже самозакоханий, у цьому Боні була впевнена. А Дік Спенсер – такий любчик у її обіймах!

Її думки розвинулися саме до цього висновку, коли вона відчула, як чиясь дужа рука вхопила її за плече. Боні увесь час намагалася зосередити погляд на очах Діка Спенсера за окулярами, і від цього зусилля їй поморочилося в голові, а може, і не від цього, а від чогось іншого. Вона щільно пригорнулася всім тілом до Спенсера. Боні не побачила, коли підійшла та жінка. Якби вона її бачила, то, можливо, встигла б викрутитись або придумати якесь вдале пояснення. Жінка щось швидко й голосно промовляла, і Боні розважливо вирішила втекти від неї. Саме так Дік Спенсер із дружиною пішли з вечірки.

– Уже йдете? – запитав Фікс, коли вони промчали повз нього через вітальню.

– Приглядай краще за своїм сімейством! – відповіла Мері Спенсер.

Фікс сидів на дивані, тримаючи на колінах старшу доньку Керолайн, яка мирно спала. Він подумав, що таким чином Мері хотіла похвалити його за те, як він дбає про дочку. Можливо, він і сам трохи задрімав. Він легенько погладив дочку по спині, а та навіть не ворухнулася.

– Піді допоможи Казенсу, – кинув йому через плече Дік, і вони рушили геть, залишивши піджак та краватку і навіть не попрощавшись із Беверлі.

Альберта Казенса на вечірку ніхто не запрошував. Він якраз проходив повз Діка Спенсера у вестибюлі суду в п'ятницю, коли той розмовляв із поліціантом, якого Казенс не знав, але чие обличчя здалося йому знайомим – як і в усіх копів.

– Отже, побачимося в неділю, – сказав на прощання Спенсерові поліціант і пішов.

– А що буде в неділю? – запитав Казенс у Спенсера, і той пояснив, що у Фікса Кітінга народилася дитина, а в неділю будуть хрестини та вечірка з цієї нагоди.

– Перша дитина? – поцікавився Казенс, провівши поглядом фігуру Кітінга у синій формі.

– Друга.

– І вони влаштовують святкування для другої дитини?

– Це ж католики, – відповів Спенсер і знизав плечима, – у них так заведено.

Хоча в наміри Казенса і не входило споганити чийсь вечірку, та все ж назвати це питання геть невинним також не можна було. Він терпіти не міг неділю, а оскільки неділю вважали сімейним днем, то на якісь запрошення сподіватися не випадало. У будні він виходив з дому, коли його діти тільки-но прокидалися. Він мимохідь гладив їх по головах, давав кілька вказівок дружині і йшов собі. Коли він повертався пізно ввечері, вони вже спали або вкладалися спати. Лежачи у своїх ліжечках, діти здавалися йому такими милими, дорогими. І так він думав про них від ранку понеділка й до вранішньої зорі суботи. Але в суботу зранку вони відмовлялися спати. Кел та Голлі стрибали у ліжко батьків, прямо йому на груди, ще до того, як сонячні промені пробивалися крізь вінілові жалюзі, вже сперечаючись між собою через щось, що сталося за ті три хвилини, відколи вони прокинулися. Найменша донька-немовля починала вилазити з ліжечка, щойно чула голоси братів і сестер, – вона якраз недавно навчилася це робити, – а свою повільність надолужувала неабиякою завзятістю. Якби Тереза вчасно не підбігала, щоб упіймати її, малеча падала б на підлогу. Але Тереза вже встала та блювала. Вона зачинилася у ванній кімнаті й навмисне відкрутила кран з водою, але у спальню все одно долинали характерні звуки блювання. Казенс зіпхнув із себе старших дітей, і їхні легенькі тіла приземлилися на зібгане покривало у ногах ліжка. Вони радісно заверещали і знову кинулися до нього, та він не міг гратися з ними й не хотів цього робити, також він не хотів вставати і брати

немовля, але він мусив.

Ось так розпочинався день. Тереза казала, що їй треба самій піти до крамниці або що сусіди, які живуть на розі вулиці, влаштовують барбекю, а вони не ходили на останнє барбекю. Щомиті хтось із дітей ревів: спочатку по одному, потім дуетом, а третій відпочивав, потім долучалося трете, відтак перші двоє затихали – і так по колу. Після сніданку менша донька впала, загатилась об скляні двері комірчини і розбила лоба. Тереза сиділа прямо на підлозі, заклеювала рану лейкопластиром і питала у Берта, чи слід накласти шви. Берта завжди нудило від вигляду крові, а тому він відвернувся, сказавши, що шви не потрібні. Голлі плакала, тому що плакала менша сестра. Голлі сказала, що її болить голова. Кела взагалі не було видно, хоча крики сестер чи батьків, як правило, змушували його прибігати. Келу подобався гармидер. Тереза із заюшеними кров'ю дитини пальцями поглянула на чоловіка знизу доверху й запитала, куди подівся Кел.

Протягом усього тижня Казенс длубався у справах, пов'язаних із сутенерами, домашніми насильниками та дрібними злодіями. Він приносив себе у жертву упередженим суддям та сонним присяжним. Він говорив сам собі, що на вихідні він забуде про всі злочини Лос-Анджелеса, повернеться до своїх одягнених у піжами дітлахів та знову вагітної дружини, але його вистачало лише до обіду суботи, коли він заявляв Терезі, що йому треба попрацювати в офісі, щоб завершити якусь невідкладну справу до початку першого слухання в понеділок. Смішно те, що він і справді їхав на роботу. Кілька разів він спробував був податися на пляж Мангеттену, щоб з'їсти хот-дог і позалицятися до дівчат у бікіні та коротких шортах, але він засмаг, а Тереза відразу ж це помітила. А тому він їхав до офісу і сидів там із тими, з ким проводив увесь робочий тиждень. Вони зі серйозним виглядом кивали один одному, працювали три-чотири години в суботу після обіду, як і в інші дні.

Однак в неділю він не міг так чинити, лише діти та дружина, а тому йому пригадалася та вечірка з нагоди хрестин, на яку його не запрошували. Тереза поглянула на нього – і на якусь мить її обличчя засвітилося радістю. Їй вже виповнився тридцять один рік, але на переніссі в неї, як у дівчинки, все ще було ластовиння, що нижче розсипалося по щоках. Вона часто казала, як шкодує про те, що вони не привчили дітей до церкви, хоча й не вірила в Бога і таке інше. Тереза вважала, що так вони могли б відчувати себе єдиною родиною, і можна було б розпочати з цієї вечірки. Вони могли б піти всі разом.

– Ні, – заперечив він, – це по роботі.

– Хрестини? – здивувалася дружина.

– Так, у сім'ї поліціанта.

Він сподівався, що Тереза не запитає, як звати поліціанта, бо тієї миті ніяк не міг пригадати.

– Це у справі, розумієш? Там будуть усі з мого відділка. Просто питання поваги.

Тоді вона запитала, хто народився – хлопчик чи дівчинка, і чи є у нього подарунок. Саме тієї миті на кухні щось розбилося, і почулось, як падає металевий посуд. Берт зовсім не подумав про подарунок. Він підійшов до бару, вийняв з нього повну пляшку з джином. То була велика пляшка, йому шкода було її віддавати, але коли він побачив, що та все ще була невідкоркована – питання було вирішене.

Ось так він опинився в кухні Фікса Кітінга та чавив апельсиновий сік. Дік Спенсер залишив свій пост, бо спокусився на втішливий приз у подібні невиразній сестри білявки. Щодо Казенса, він вичікував, демонструючи власну надійність та сподіваючись на увагу самої білявки. Заради цього, якщо треба, він був готовий перечавити всі апельсини в окрузі Лос-Анджелеса. У цьому місті, де винайшли красу, вона, можливо, була найгарнішою жінкою, з якою йому коли-небудь випадало розмовляти, і, напевне, найвродливішою жінкою, поряд з якою йому довелося стояти в кухні. Так, Беверлі була гарною, але в ній було ще щось: щоразу, коли вона подавала йому апельсин, між їхніми пальцями немовби пробігала іскра. Він відчував її щоразу – електричний розряд, реальний, як і сам апельсин. Казенс знав, що залицятися до одруженої жінки погано, а надто – у її домі, у присутності її чоловіка, до того ж копа, та ще й на вечірці з нагоди хрестин їхньої другої дитини. Казенс це добре знав, але після кількох склянок коктейлю сказав собі, що тут уже діяли вищі сили. Священик, з яким він розмовляв раніше на галявині поза будинком, був не таким п'яним, як він, а втім заявив, що тут відбувалося щось надзвичайне. Сказати, що відбувається щось надзвичайне, – це все одно, що сказати «невідомо, чим усе закінчиться». Казенс потягнувся лівою рукою за паперяною та припинив крутити правцею над сокодавилькою, як то раніше вдома робила Тереза. Руку вже судомило.

Фікс Кітінг стояв на порозі й дивився на Берта таким поглядом, немовби точно знав, що там вариться в нього в голові.

- Дік сказав, що тепер моя черга, - промовив Фікс.

Поліціант не був здорованем, але було ясно, що всередині у нього немовби напнулася туга пружина, і він готовий будь-якої миті пуститись у якусь бійку. Всі копи ірландського походження є такими.

- Ти - господар, - відповів Казенс, - тобі не слід стирчати тут і робити сік.

- А ти - гість, - заперечив йому Фікс, беручи ніж, - тобі варто бути з іншими й розважатися.

Та юрба Казенсові ніколи не подобалася. Кожного разу, коли Терезі вдавалося затягти його на якусь вечірку, він міг залишитися там щонайбільше хвилин двадцять.

- Тут від мене більше користі, - сказав він, зняв кришку сокодавилки, прополоскав її, щоб змити залишки м'якоті з глибоких металевих жолобків кришки перед тим, як вилити вміст сокодавилки у зелений пластмасовий дзбан. Якийсь час вони мовчки працювали поряд. Казенс поринув у мрії про чужу дружину. То вона час від часу схилялася над ним, то він немовби випадково торкався рукою до її стегна. Нарешті Фікс промовив:

- Так, мені все зрозуміло.

Казенс припинив роботу:

- Що?

Фікс розрізав апельсини, і Казенс спостерігав, як він направляв лезо ножа до себе, замість скеровувати його від себе.

- Це було викрадення автомобіля.

- Яке ще викрадення автомобіля?

– Ну, коли ми з тобою познайомилися. Щойно ти з'явився, я все думав, звідки тебе знаю. То було два роки тому. Я вже не пам'ятаю, як звали того злодія, але він крав лише червоні «Шевроле Ель Каміно».

Докладну інформацію щодо крадіжки машини Казенс пам'ятав, якщо це була справа щонайбільше минулого місяця, а якщо справ було надто багато, то пам'яті Казенса вистачало хіба що на справи минулого тижня. Крадіжки машин – то були хліб і сіль їхнього заробітку. Якби у Лос-Анджелесі не крали машин, то поліціанти та прокурори окружного відділка змушені були б цілий день грати в карти, очікуючи на повідомлення про якесь убивство. Крадіжки машин були звичною справою: якісь автівки знаходили відразу ж, а деякі – у майстернях, де їх розбирали на частини. Такі справи всі були схожими між собою як дві краплини води, але справа злодія, що крав лише червоні «Ель Каміно», випадала із загального ряду.

– Д'Агостіно, – сказав Казенс і повторив ім'я ще раз, сам дивуючись цьому неочікуваному дарунку пам'яті. Мабуть, той день справді був якимсь незвичайним.

Фікс захоплено закивав головою.

– Ну, ти даєш! Я міг просидіти цілий день і не згадати! Хоча його зовнішність я пам'ятаю. Він вважав, що крадіжки лише цієї моделі надають йому певного статусу.

На якусь мить Казенс відчув себе майже ясновидцем – так чітко постали перед ним матеріали цієї справи.

– Державний захисник заявив про ганджі у проведенні пошукової діяльності. Усі машини знайшли в тому самому місці, щось на кшталт товарного складу.

Він припинив крутити туди-сюди половинку апельсина в сокодавильці й заплющив очі, щоб краще зосередитися. Але мить було згаяно.

– Ні, не пам'ятаю, як його звали.

– Анагайм.

– Я б нізачо не згадав!

– Ну, тепер твоя черга, – відповів Фікс, – ти ж вів справу.

Та сплесків пам'яті більше не було, і Казенс так і не зміг пригадати, чим там усе скінчилося. Він міг швидко забути обвинуваченого, тип злочину і вже напевне – поліціантів, що вели справу, але завжди настільки ясно пам'ятав присуди, як боксери, що завжди знають, хто нокаутував їх і кого на рингу покладали вони.

– Його посадили, – сказав Казенс навмання, вважаючи, що такого дурня, який крав лише «Ель Каміно», без сумніву, мусили посадити.

Фікс кивнув, намагаючись стримати посмішку, але вона все одно з'явилася на його обличчі. Звичайно ж, того злочинця посадили. І певною мірою, при достатній силі уявлення, вони досягли цього разом.

– Отже, це ти був детективом, який вів ту справу, – промовив Казенс.

Тепер він добре пам'ятав Фікса: він тоді був у тому самому брунатному костюмі, в якому всі детективи з'являються на суд, від чого складається враження, немовби він у них один на всіх.

– Я тоді його заарештував, – пояснив Фікс, – та мене якраз незабаром мали підвищити до детектива.

– Витягнув смертельну карту? – запитав Казенс, намагаючись уразити його, сам не знаючи, навіщо це йому. Сам він хоча й був на один крок від того, щоб стати окружним прокурором, але добре знав, як ретельно копи ведуть облік свого кар'єрного зростання. Фікс поставився до його запитання серйозно. Він витер руки, видобув із задньої кишені гаманець, порився між купюрами і дістав згорнутий аркуш.

– Ось, поглянь, переді мною всього чотирнадцять чоловік.

Він простяг список Казенсові, а той ретельно витер руки і лише потім узяв аркуш.

У списку було понад чотирнадцять прізвищ, десь зо тридцять. Серед них – Френсіс Ксав'єр Кітінг, було надруковане аж унизу, але половина прізвищ була перекреслена, а це означало, що Фікс Кітінг просувається уверх.

– О Господи, – вигукнув Казенс, – це стільки їх загинуло?

– Ні, не загинуло, – Фікс забрав у нього список, щоб проглянути ще раз самому. Він підніс аркуш на світло – ну, кілька з них таки загинули. А решта або вже здобула підвищення, або перевелася в інше місце, а тому їх викреслили з переліку. Це не має ніякого значення, вони вибули, і край.

У прочинені двері кухні зазирнули дві жінки середнього віку у святкових вбраннях, але без капелюшків. Коли Фікс поглянув у їхній бік, вони дружно замахали йому руками.

– Бар іще відчинено? – запитала та, що була меншою на зріст. Вона намагалася зберігати серйозний вираз обличчя, але врешті не стрималась і розсміялася разом зі своєю подругою.

– Моя мати, – вказав Фікс на ту, що звернулася до них.

Потім вказав на іншу, дещо змарнілу білявку з веселим щирим обличчям:

– Оце – моя теща. А це – Ал Казенс.

Казенс вдруге витер руку і простяг її для вітання спочатку одній, а потім іншій.

– Я – Берт, – відрекомендувався він. – Що п'ють наші дами?

– Те, що у вас залишилося, – відповіла теща.

В її зовнішності багато що нагадувало дочку: те, як вона поводила плечем, довга тендітна шия. Час коїть із жінками справжній злочин.

Казенс узяв пляшку бурбону, яка стояла найближче до нього, і приготував їм два коктейлі.

- Чудова вечірка, - сказав він. - Як там гості, розважаються?

- Звичайно, вони й так занадто довго чекали, - відповіла мати Фікса, беручи коктейль.

- Ти - ненормальна, - сказала їй сваха з любов'ю у голосі.

- Я не ненормальна, - виправила її мати. - Я - обережна. Треба бути обережними.

- Чекали на що? - перепитав Казенс, передаючи другий коктейль.

- На хрестини, - відповів Фікс. - Вона хвилювалася, що дитина може померти нехрещеною.

- Твоя дитина хвора? - запитав він Фікса.

Батьки ростили Казенса у традиціях єпископальної церкви, але він не вірив. Наскільки йому було відомо, нехрещені немовлята в єпископальній церкві все одно потрапляли до раю.

- Зовсім ні, - відповів Фікс, - при доброму здоров'ї.

Мати Фікса стонула плечима.

- Як ти можеш знати це напевне? Ніхто не знає, що там в організмі у немовляти. Я похрестила тебе і твоїх братів іще до того, як вам виповнився місяць. Я добре знаю, що кажу. Цій дитині, - тут вона знову звернулася до Казенса, - вже майже рік. Навіть традиційне сімейне вбрання для хрестин було їй замале.

- Так ось у чому проблема, - промовив Фікс.

Його мати знову знизала плечима. Вона вже встигла випити увесь напій і тепер задумливо крутила в руці паперянку, немовби дивуючись, куди він міг подітися. У них знову закінчився лід, а без льоду уповільнити процес випивки не вдавалося. Казенс забрав у неї з рук паперянку і знову наповнив її.

– Хтось же наглядає за малою, – сказав Фікс матері, не питаючи в неї, а стверджуючи як факт.

– За ким? – перепитала вона.

– За малою.

Вона замислилася на мить, наполовину заплющивши очі й киваючи головою, але відповіла йому теща.

– Хтось, – мовила вона без належної впевненості у голосі.

– От чому так відбувається, – сказала мати Фікса, зовсім не переймаючись через дитину, – чоловіки можуть цілий день стирчати в кухні, щоб змішувати коктейлі та чавити до них апельсини, а от для приготування їжі їх сюди не заженеш?

Вона багатозначно втупилася поглядом у свого сина.

– Гадки не маю, – відповів Фікс.

Тоді вона знову поглянула на Казенса, але той лише покрутив головою. З невдоволеним виглядом жінки разом повернулись і швидко подрібцювали геть із паперянками в руках.

– У чомусь вона таки має рацію, – сказав Казенс. Він би ніколи не погодився стояти тут, щоб робити канапки, хоча з'їв би одну зараз, якби вона була, а тому налив собі ще коктейлю.

Фікс знову взявся за ніж та апельсини. Він був обережним за натурою, а тому не поспішав. Навіть дуже напідпитку він пильнував, щоб не врізатися.

– А в тебе є діти? – запитав він Казенса.

Той кивнув:

– Так, трое з половиною.

Фікс присвиснув:

- Ти не сидиш без діла!

Казенс не знав, що саме той мав на увазі: ти не сидиш без діла, бо постійно бігаєш за дітьми, чи ти не сидиш без діла, бо постійно трахаєш дружину? А може, все разом? Він поклав ще одну вже вичавлену половинку апельсина у раковину, яка вже була вщерть заповнена ними. Потім покрутив зап'ястком.

- Відпочинь трохи, - сказав йому Фікс.

- Я вже відпочивав.

- То ще відпочинь. Ми вже наробили достатньо соку, а якщо всі інші гості такі, як ті двоє, що тут тільки-но побували, то скоро ніхто з них не зможе знайти дорогу до кухні.

- А Дік куди подівся?

- Уже пішов, вискочив звідси разом із дружиною.

- Можу собі уявити, - промовив Казенс, і в його уяві виникла постать його власної дружини разом із нестерпним гармидером їхнього дому.

- Та все ж, котра зараз година?

Фікс поглянув на свій ручний годинник марки «Жерар Перего» - надто гарний, як на копа. Вже була за чверть четверта, на дві години більше, ніж можна було уявити собі навіть при найкращому відчутті часу.

- Не може бути! То мені вже треба йти, - сказав Казенс. Він був упевнений, що пообіцяв Терезі повернутися не пізніше, ніж опівдні.

Фікс кивнув:

– Усім у цьому домі, крім моєї жінки та доньок, вже треба йти. А втім, спершу зроби для мене дещо: піди знайди новонароджену. Дізнайся, в кого вона. Якщо я зараз вийду з кухні, то всі кинуться базікати зі мною, і мені її до ночі не відшукати. Сходи ти, поглянь навколо, добре? Треба впевнитися, що хто-небудь сп'яну не залишив її десь на стільці саму.

– Як же я дізнаюся, що то саме твоя дитина? – запитав Казенс. Йому спало на думку, що він так і не бачив дитини за всю вечірку, а дітей у цій юрбі ірландців, напевне, було чимало.

– Бо вона зовсім нова, – відповів Фікс, і в його голосі почулися сталеві нотки роздратування, немовби Казенс був якимось ідіотом і мовби саме тому комусь доводилося ставати юристами, а не поліціантами. – Вона вдягнена у святкове вбрання. Це її свято.

Казенс просувався крізь юрбу гостей, що розступалася, щоб пропустити його, і відразу ж знову змикалася, проштовхуючи його уперед. У вітальні всі таці з їжею були порожні, не залишилося навіть крихти крекери чи шматочка морквини. Балачки, музика та п'яні смішки зливалися в єдиний нерозбірливий гамір, з якого час від часу випадало кілька зрозумілих слів чи фраз: «Як потім з'ясувалося, він трахав її протягом усього часу, поки розмовляв». Десь далі по коридору якась жінка так голосно сміялася, що їй перехоплювало дух, і вигукувала: «Досить! Досить!» Казенс побачив дітей, безліч дітей, що виривали паперянки з ослаблених рук дорослих та допивали їхній вміст. Немовлят він не помітив. У кімнаті було дуже спекотно, а тому детективи вже познімали піджаки, відкривши оку службові револьвери, причеплені до пояса або сховані у наплічній кобурі під пахвою. Казенс подивувався, як він міг раніше не помітити, що половина учасників вечірки була озброєною. Крізь скляні відсувні двері він вийшов на галявину поза будинком та роззирнувся у світлі підвечірнього сонця, що заливало примістя Дауні, над яким у небі не було жодної хмаринки (над яким узагалі ніколи не було і не буде хмаринок). Він побачив свого приятеля священика, що стояв, мов стовп, тримаючи в обіймах молодшу сестру, неначе вони танцювали з нею так довго, що навіть заснули під час танцю. Чоловіки сиділи на садових стільцях та розмовляли; багато з них тримали на колінах жінок. Жінки – всі як одна – поскидали взуття та порвали панчохи. Ні в кого з них не було немовляти, не було його і на під'їзній доріжці до будинку. Казенс зайшов у гараж, увімкнув світло. Там на двох гаках висіла драбина, на полиці рядком, за розміром, стояли чистенькі банки з фарбою. Ще там були лопата, граблі, моток

дроту, ящик з інструментами – все на своєму місці. По центру на чистій цементній підлозі красувався чистенький темно-синій «Пежо». У Фікса Кітінга було менше дітей, кращий годинник, іноземна марка авто і набагато вродливіша дружина. До того ж він ще навіть не став детективом. Якби комусь спало на думку тієї миті запитати Казенса, що він про це думає, той відповів би, що це здається йому підозрілим.

Тільки тоді, коли він почав розглядати машину, яка здавалася йому привабливою вже бодай тому, що була французькою, він згадав про зниклу дитину. Казенс подумав про свою доньку Джанет, яка тільки-но почала ходити. Після вчорашнього падіння на лобі в неї виліз синець, рана все ще була заклеєна лейкопластиром, і в нього починалася паніка від самої думки про те, що йому треба було наглядати за нею. Бідненька Джанет, він геть забув, де він її покинув! Тереза добре знала, що він зовсім не вміє пильнувати малих дітей. Їй не слід було доручати йому цю справу! Його серце так калатало з переляку, що ледве не вискочило з грудей. Він кинувся шукати її, вискочив із гаража, побачив гостей і зрозумів, що він усе ще на вечірці в Кітінгів. Притомність неквапно поверталася до нього, він ще якусь мить постояв, тримаючись рукою за двері, відчуваючи одночасно сором та полегшення. Він нічого не загубив.

Підвівши голову, Казенс побачив, що сонце вже почало хилитися до обрію. Треба сказати Фіксу, що йому вже час іти додому, в нього самого є діти, про яких треба дбати. Він повернувся до будинку у пошуках ванної кімнати та туалету. Перед тим як вийти з ванної, він сполоснув обличчя холодною водою. З іншого кінця коридору були ще одні двері. Він відчинив їх, усередині було напівтемно. Фіранки на вікнах були запнуті. То була дитяча кімната для дівчаток: рожевий килим, рожеві з пухкими зайчиками шпалери на стінах. Ця кімната була зовсім несхожа на ту, в якій спали його доньки – Голлі та Джанет. Він побачив у кутку трьох маленьких дівчаток, що спали на подвійному ліжку. Ніжки однієї лежали поверх ніжок іншої, а рученятами вони трималися за волосся одна одної. Єдине, чого він чомусь не помітив відразу – Беверлі Кітінг, яка стояла з немовлям перед столиком для зміни підгузків. Беверлі глянула на нього, її обличчя сяйнуло привітною усмішкою:

– Я тебе знаю, – мовила вона.

Чи то Беверлі застукала його зненацька, чи то її краса знову збентежила його.

– Вибач, – пробубонів Казенс і взявся був рукою за двері.

– Не хвилюйся, ти їх не розбудиш, – вона хитнула головою у бік малечі. – Гадаю, вони напилися. Я перенесла їх сюди по одній, і вони навіть не прокинулися.

Він повернувся й поглянув на дівчаток, старшій з них було років п'ять, не більше. Він нічого не міг із цим вдіяти: вигляд дітей, які міцно спали, його дуже тішив.

– Серед них є і твоя? – запитав він. Усі трое були дещо схожими між собою. Та жодна не була подібна до Беверлі Кітінг.

– Та, що в рожевій сукні, – відповіла вона, не відводячи погляду від підгузка, якого тримала у руці. – А двоє інших – то її двоюрідні сестри.

Потім вона осміхнулася:

– А ти хіба не змішував коктейлів?

– Спенсер уже пішов, – промовив він, хоча то й не було відповіддю на її питання.

Казенс не пригадував, коли останнього разу так хвилювався: ні перед злочинцями, ні перед судом, і вже напевне – ні перед жінками з памперсами в руках. Він спробував знову:

– Твій чоловік попросив мене, щоб я розшукав дитину.

Беверлі впоралася з роботою, поправила доньці сукенку і взяла її на руки.

– Ось і все, – промовила вона. Вона торкнулася носом до носика малої, і та всміхнулася й позіхнула.

– Комусь уже давно треба спатки, – Беверлі повернулася до колиски.

– Можна мені віднести її на кілька хвилин до Фікса? – попросив він. – А вже потім ти покладеш її спати.

Здивована Беверлі дещо схилила голову набік і поцікавилася:

– А навіщо вона Фіксові?

Усе навколо подіяло на нього – її світло-рожеві губи у напівтемній рожевій кімнаті, зачинені двері, хоча він і не пам'ятав, щоб сам їх зачиняв, аромат її парфумів, що якимось дивом зміг побороти звичний йому сморід відра для підгузків. Фікс просив його принести йому немовля чи лише знайти? Це не мало значення. Він сказав їй, що не знає, а відтак підійшов до неї, до її жовтої сукні, що здавалася тут окремим джерелом світла. Він відкрив обійми, і вона ступила у них разом із дитиною.

– То візьми її, – промовила вона. – У тебе є діти?

Але тієї миті вона вже була зовсім близько і поглянула йому в очі. Він однією рукою взяв немовля знизу, що практично означало, що він підвів руку їй під груди. Не минуло ще й року, як вона народила це немовля; хоча він і гадки не мав, який вигляд вона мала раніше, але йому було важко навіть уявити, що вона могла бути тоді гарнішою, ніж тепер. Тереза не дуже стежила за собою. Вона казала, що це неможливо, коли діти народжуються один за одним. Йому закортіло познайомити цих двох жінок, щоб продемонструвати дружині, що виходить, коли докласти хоч трішки зусиль. Та ні, навіщо? Навіщо йому знайомити Терезу з Беверлі Кітінг? Другою рукою він обійняв її, його пальці торкнулися застібки-блискавки на спині. То діяла магічна сила джину з апельсиновим соком. Дитя вовтузилося між ними двома, і раптом він її поцілував. Отак закінчився цей день. Він заплющив очі й цілував її, аж поки та іскра, що пробігала у нього в пальцях щоразу, коли він у кухні торкався її руки, охопила все його тіло. Другою рукою вона обіймала його за поперек, тимчасом як її язик протиснувся між зубами його напіврозтуленого рота. Щось сталося між ними, якась майже непомітна зміна. Він відчув це, але вона вже відступила назад. Він тримав на руках немовля. Маля поплакало якусь хвилину, перекривилося, потім легенько гикнуло і притиснулося до грудей Казенса.

– Ми ледве її не задушили, – сказала Беверлі і розсміялася. Вона поглянула на гарненьке обличчя донечки:

– Вибач, маленька.

Звичний до власної дитини, Казенс легко тримав на руках доньку Кітінгів. Беверлі взяла зі столика м'яку серветку й витерла йому рота.

– Губна помада, – пояснила вона, потім стала навшпиньки і знову поцілувала його.

– Знаеш, ти... – почав був він, але в його голові роїлося стільки думок, що було важко визначити якусь одну.

– П'яна, – казала вона. – Я просто п'яна, оце і все. Неси малу Фіксові. Скажи йому, що за хвилину я підійду та заберу її.

Потім вона загрозовито направила на нього вказівний палець:

– І навіть не думайте сказати йому ще щось, містере! – і знову засміялася.

І тут він збагнув те, що знав з першої миті, як побачив Беверлі, коли вона виглянула з дверей кухні та покликала свого чоловіка. То був початок його нового життя.

– Іди, – наказала вона.

Вона дозволила йому взяти немовля. Потім перейшла в інший кінець кімнати, щоб краще вкласти дівчаток, що спали. Казенс іще якусь мить постояв коло зачинених дверей спальні, спостерігаючи за нею.

– Що ще? – запитала вона. В її голосі не було кокетства.

– Оце так вечірка, – промовив він.

– Авжеж.

У чомусь Фікс мав-таки рацію, коли послав саме його на пошуки немовляти: його тут ніхто не знав, а тому йому було легко пересуватися в юрбі. Казенс зрозумів це лише тепер, коли голови всіх присутніх поверталися в його напрямку. Якась жінка, довга та засмагла, немов палиця, стала у нього на шляху.

– Ось де вона! – вигукнула жінка і нахилилася, щоб поцілувати світлі кучері, які хмаркою оточували голівку дитини і на яких після поцілунку з'явилася пляма винного кольору від помади.

– Ой! – збентежено вигукнула жінка і спробувала витерти пляму рукою, від чого мала перекривилася так, що стало ясно: вона зараз от-от заплаче. – Що ж це я накоїла?! Ви ж не скажете Фіксу, що то я, правда?

Казенсові неважко було це зробити. Він ніколи не бачив тієї смаглявки раніше.

– А ось і наша дівчинка, – промовив якийсь чоловік, усміхаючись малій та поплескуючи Казенса по плечі. За кого вони його мали? Ніхто не питав у нього, хто він. Єдиним, хто його знав, був Дік Спенсер, але він уже пішов. Поки Казенс повільно пробирався до кухні, його не раз зупиняли та оточували гості. «Ой, дитятко, – лагідно казали вони, – погляньте, яка гарненька дівчинка!» Зусібіч на нього сипалися вітання та слова захоплення. Дівчинка справді була гарненька, він і сам тепер це бачив тут, при світлі. Ця дитина більше скидалася на матір – світла шкіра, широко посаджені очі – це було всім очевидно. Копія Беверлі! Він підняв її трохи вище на зігнутій бубликом руці. Вона розплющила і знову заплющила свої блакитні оченята, немовби перевіряючи, чи він усе ще тримає її на руках. Очевидно, маленька почувалася з ним так само зручно, як і його власні діти. Він умів тримати немовлят на руках.

– Зразу видно, що ти їй подобаєшся, – сказав якийсь чоловік із револьвером у наплічній кобурі під пахвою.

У кухні сиділи кілька жінок і курили. Вони загасили недопалки у паперянки з-під напоїв, тим самим показуючи, що вже йдуть. Їм уже нічого було робити, лише чекати, коли їхні чоловіки зберуться йти додому.

– О, манюня! – промовила одна з жінок, і всі інші вступилися в Казенса.

– Де Фікс? – запитав він.

Одна з них стелула плечима:

– Не знаю. Ти мусиш уже йти? Давай, я її візьму, – вона протягнула руки до дитини.

Утім, Казенс не мав наміру залишати її незнайомим.

– Я пошукаю Фікса, – відповів він і рушив назад.

Казенсові здавалося, що він уже понад годину нарізає кола домівкою Кітінгів – спочатку шукаючи немовля, а тепер – Фікса. Він знайшов його на галявині за будинком у компанії священика. Дівчини священика вже не було. Там узагалі вже було менше народу, як і всередині. Сонячне світло, що з небосхилу пробивалося через крони апельсинових дерев, значно потьмяніло. Він побачив на дереві один-єдиний апельсин, який чомусь на диво вцілів після істерії з приготуванням соку, став навшпиньки, ледве не впустивши немовля, і зірвав його.

– Господи, – підвів голову Фікс. – Де ти був?

– Тебе шукав, – відповів Казенс.

– Я був тут увесь час.

Казенс хотів зауважити йому, що він міг би й сам пошукати його, але вирішив змовчати.

– Але коли я пішов, ти був у іншому місці.

Фікс підвівся, потім безцеремонно, без будь-яких ознак вдячності, забрав у нього дитину. Та невдоволено пропищала, коли її передавали з рук у руки, потім зручніше вмостилася на руках у батька й знову заснула. Рука Казенса без немовляти здавалася йому неприємно легкою, і це йому не сподобалося. Анітрішечки. Фікс помітив пляму на голові у дівчинки:

– Її що, впустили?

– Та ні, то губна помада.

– Ну, добре, – промовив священник, підводячись зі стільця, – мені вже пора йти. Через півгодини у нас при церкві влаштовують вечерю зі спагеті. Запрошують усіх охочих.

Вони попрощалися, й отець Джо Майк почимчикував до церкви, а за ним по вулиці вервечкою потяглися парафіяни – такий собі святий Патрик з Дауні. Вони махали Фіксові руками на прощання і бажали на добраніч. То ще не була ніч, але вже й не день. Свято значно затягнулося.

Казенс зачекав іще кілька хвилин, сподіваючись, що вийде Беверлі за дитиною, як вона казала, але вона все не виходила, а йому вже давним-давно треба було йти.

– Я навіть не знаю, як її звати, – сказав він.

– Френсіс.

– Справді? – він знову поглянув на цю гарненьку дівчинку. – Ти назвав її на свою честь?

Фікс кивнув.

– Коли я був малим, то через це ім'я зазнав безлічі бійок та синців. Не було нікого по сусідству, хто не дражнив би мене, що маю дівчаче ім'я. То я й подумав: а чому б не назвати дівчинку Френсіс?

– А якби народився хлопчик?

– Я б назвав його Френсіз, – відповів Фікс таким тоном, що Казенс знову відчув себе так, немовби запитав якусь дурницю.

– Коли народилася перша дівчинка, ми дали їй ім'я дочки Кеннеді. Я подумав: добре, почекаю, але тепер... – Фікс замовк і поглянув на доньку. Між першою та другою дочками ще був викидень, досить пізно. Лікар сказав, що ім пощастило, що друга дитина народилася без проблем, але розповідати про це заступникові окружного прокурора не варто.

– Ось так воно сталося.

– Гарне ім'я, – сказав Казенс, а сам подумав: тобі пощастило, що не довелося чекати.

– Ну, а в тебе, – запитав Фікс, – є маленький Альберт удома?

– Мого сина звати Келвін. Ми називаємо його Келом. А щодо дівчат – ні. Ніяких Альберт.

– Але ж у тебе скоро народиться ще дитина.

– Так, у грудні, – відповів він. Казенс пригадав, як було перед народженням Кела, як вони з Терезою ночами, в темноті, вибирали ім'я, лежачи в ліжку. Одне ім'я їй не подобалося, бо нагадувало про хлопця, який дражнив її у школі, носив брудні штани та гриз нігті. Інше було не до душі йому, бо так звали одного задерикуватого хулігана, що йому дошкуляв. А коли дійшли до імені Кел, воно сподобалося їм обом. Таким самим чином подружжя вибирало ім'я для Голлі. Може, це забрало менше часу, може, вони не говорили про це у ліжку, коли вона клала голову йому на плече, а він пестив її рукою по животі, та все ж вони вибирали його разом. Її назвали не на чийсь честь, а просто тому, що її батьки вважали, що то було чудове ім'я для дівчинки. А Джанет? Він навіть не пригадував, щоб вони якось обговорювали ім'я для Джанет. Казенс тоді приїхав до лікарні із запізненням, і якщо пам'ять його не зраджує, він прийшов до палати, а Тереза сказала: «Це Джанет». Якби спитали його думку, вона б зараз звалася Дафні. Треба їм поговорити, як вони назвуть цього новонародженого. Так їм хоч буде про що говорити.

– Назви Альбертом, – сказав Фікс.

– Якщо буде хлопчик.

– Буде хлопчик. Ось побачиш.

Казенс поглянув на Френсіс, яка солодко спала на руках у батька. Було б непогано, якби в них народилася ще одна дівчинка, та якщо буде хлопчик, вони, можливо, назвуть його Альбертом.

- Думаеш?

- Упевнений, - відповів Фікс.

Він ніколи не розмовляв про це з Терезою, але таки був у кімнаті чекання, коли хлопчик народився, і вписав у свідоцтво про народження - Альберт Джон Казенс - на свою честь. Терезі ніколи не подобалось ім'я чоловіка, але коли вона мала нагоду поговорити з ним про це? Тільки-но вони повернулися з лікарні додому, вона почала називати малого Албі, Ал-біі. Казенс просив її не називати його так, але ж його самого ніколи не було вдома. Як він міг заборонити їй? Іншим дітям це подобалося. Вони теж називали малого Албі.

2

- Отже, ти кажеш, що це ти назвав Албі? - запитала Френсіс.

- Я не називав Албі, - заперечив їй батько, коли вони йшли слідом за медсестрою довгим, добре освітленим коридором. - Якби то я називав малого, я б точно не назвав його так по-дурному. Безліч прикрощів у дитинстві виникає саме через ім'я.

Френні думала про свого зведеного брата.

- Можливо, тут є ще щось.

- Ти знаєш, що я колись витягнув його з камери попереднього ув'язнення для неповнолітніх? Йому було тоді чотирнадцять років, і він намагався спалити школу.

- Я пам'ятаю, - відповіла Френні.

- Твоя мати зателефонувала мені й попросила, щоб я витяг його звідти, - він легенько вдарив себе в груди. - Вона сказала, що то була б для неї велика

послуга з мого боку, немовби мені так уже кортить робити їй послуги! Подумай лише, скільки копів знав Берт у Лос-Анджелесі, а вони звернулися саме до мене!

– Ти тоді дуже допоміг Албі, – мовила вона. – Він був іще дитиною, і ти йому допоміг. У цьому немає нічого поганого.

– Він навіть вогонь до пуття не вмів розпалити. Забравши Албі з камери, я відвіз його до твого дядька Тома у протипожежну службу. Я сказав тоді Бертовому синкові: «Ти хочеш спалити школу, в якій повно дітей? Тоді ось тобі хлопці, що можуть навчити тебе, як це зробити». Знаєш, що він мені відповів?

– Знаю, – сказала Френні, вирішивши не нагадувати, що на той момент, коли Албі влаштував пожежу, у школі не було дітей, до того ж він усе зробив дуже добре. Про Албі можна казати що завгодно, але роз'ятрити всіх та допекти до живого йому завжди вдавалося.

– Він сказав, що це його більше не цікавить, – Фікс зупинився, а отже, і Френні зупинилася разом із ним. Потому зупинилася й медсестра, щоб зачекати на них.

– Його вже більше так не називають? – поцікавився Фікс.

– Кого, Албі? Не знаю. Я його завжди так називала.

– Я намагаюся не прислухатися до ваших розмов, – сказала Дженні.

Так звали медсестру. На халаті в неї був бейдж з іменем, але вони не глянули на нього – вони й так її знали.

– Можете слухати, чого там, – відповів Фікс, – але тоді нам доведеться розповідати щось цікавіше.

– Як ви почуваетесь сьогодні, містере Кітінг? – запитала Дженні. Фікс приїхав до медичного центру Каліфорнійського університету Лос-Анджелеса, щоб пройти сеанс хіміотерапії, а тому це питання не було даниною ввічливості. Якщо пацієнт недобре почуваеться, його відправляють додому, а увесь курс лікування переносять на невизначений термін.

– Добре почуваюся, – відповів Фікс, тримаючи під руку Френні, – спокійний як удав.

Дженні засміялася, і вони втрюх зупинились у великому відкритому приміщенні поряд із коридором, де сиділи дві жінки у тюрбанах, тримаючи в роті цифрові термометри. Одна з них привітала їх байдужим, стомленим кивком, а інша невиразно дивилася вперед. Навколо них постійно сновигали медсестри у яскравих медичних халатах. Фікс сів, потім Дженні дала йому термометр та наділа на руку манжет для вимірювання кров'яного тиску. Френні сіла на вільний стілець поряд із батьком.

– Повернімося на хвилинку до самого початку, коли ви з Бертом розмовляли про те, як йому назвати сина, ще до народження Албі.

Френні вже разів сто чула розповідь про пожежу та телефонний дзвінок, що сталася значно пізніше, а от історію про те, як добирали ім'я для Албі, – жодного разу.

Фікс вийняв із рота термометр:

– Та не так уже й багато ми з ним розмовляли про це пізніше.

– Ну, і що це таке? – невдоволено промовила Дженні, і Фікс одразу знову поклав термометр до рота.

Френні похитала головою:

– Аж не віриться!

Фікс поглянув на Дженні, яка знімала з його руки манжет для вимірювання тиску.

– У що саме? – запитала вона замість нього.

– У все це, – розвела руками Френні. – Що ти й Берт випиваєте разом, що ти й Берт розмовляєте один з одним, що ти познайомився з Бертом раніше, ніж мама.

– Рівно тридцять шість і шість, – сказала Дженні й викинула пластмасовий футляр термометра у відро для сміття. Потім вийняла з кишені яскраво-рожевий джгут і перев'язала ним передпліччя Фікса.

– Звичайно, я знав Берта, – насуплено заговорив він, немовби ображаючись, що його слова ставили під сумнів. – А як ти думала твоя мати могла з ним познайомитися?

– Ну, не знаю, – вона над цим узагалі ніколи не задумувалася. На її пам'яті Берт був завжди. – Мабуть, я гадала, що їх познайомила Воліс. Ти її терпіти не міг.

Дженні промацувала руку Фікса у лікті, намагаючись знайти достатньо відкриту жилу для проведення терапії.

– Колись я знав наркоманів, які кололися між пальцями ніг, – сказав Фікс із легкою ностальгією у голосі.

– Ось вам іще одна причина, щоб не мати наркомана у ролі медсестри.

Вона помацала тонку, як папір, шкіру руки ще якусь мить, нарешті всміхнулася, притримуючи пальцем жилу:

– Добре, містере, розпочнемо. Зробімо маленький укол.

Фікс навіть не здригнувся. Якимось дивом Дженні поталанило відразу ввести голку в жилу.

– О, Дженні, – вдячно поглянув він на неї в ту мить, як вона нахилила голову, і від цього її обличчя затулили пасма волосся. – Як би було добре, якби це завжди робила ти.

– Ви настільки не любили Воліс? – запитала Дженні. Вона під'єднала до голки ампулу з гумовою пробкою, зачекала, поки та наповниться кров'ю, потім наповнила ще одну.

– Так, не любив.

– Бідолашна Воліс!

Вона швидко вийняла голку та приклала ватний тампон.

– Тепер станьте на ваги, і на цьому все.

Фікс став на ваги та спостерігав, як вона одним пальцем пересуває металічний тягарець. Раз-раз, іще трішки, ще – ваги вказували на 61 кілограм.

– Ви що – п’єте засіб для спалювання жиру?

Коли з тим, що називають підготовчою фазою, було покінчено, вони повернулися назад, пройшли через той самий коридор повз сестринський пост, де стояло кілька лікарів, які переглядали звітні дані з екранів комп’ютерів чи з мобільних телефонів. Вони прийшли до великої, залитої сонцем палати, де пацієнти напівлежали у глибоких кріслах, прив’язані до систем крапельниць для введення засобів хіміотерапії. Хтось вимкнув звук у всіх телевізорах, щоб не докучати пацієнтам рекламою, але неприємне пицання моніторів залишилося. Дженні підвела Френні та Фікса до двох вільних місць у кутку. Їм пощастило, якщо зважити, скільки людей було в палаті. Усі, хто мав силу й бажання влаштуватися якнайкраще, віддавали перевагу місцям у кутку.

– Зичу вам гарного дня після того, як усе закінчиться, – промовила Дженні. Дженні не проводила хіміотерапії. В її обов’язки входила лише підготовка всієї необхідної інформації для терапевта-медсестри, яка приймала у неї пацієнта.

Фікс подякував їй, сів у крісло, допомагаючи собі обома руками зручніше вмотитися. Коли його голова вже покоїлася на спинці, а ноги були підняті над підлогою, він легенько зітхнув, як поліціант у своєму кріслі після тривалого напруженого дня. Він заплющив очі. Так він просидів довго, хвилин зо п’ять, і Френні вже подумала, що він заснув іще до початку терапії. Вона пошкодувала, що їй не спало на думку захопити якийсь журнал із приймальні, та вже почала роззиратися, сподіваючись, що хтось із присутніх залишив свій, аж тут батько знову почав розповідати:

– Воліс погано на неї впливала, – промовив він із заплющеними очима. – Вона постійно стирчала в кухні, патякаючи про свободу та вільне кохання. Не забувай, у твоєї матері ніколи не було власної думки. Вона відразу ж підпадала під вплив

того, хто сидів поряд із нею. Якщо поруч сиділа Міс Вільне Кохання, то вільне кохання видавалося їй чудовою думкою.

– То були шістдесяті, – відповіла Френні, зрадівши, що він прокинувся. – Ти не можеш у всьому звинувачувати Воліс.

– Я можу звинувачувати Воліс у всьому, в чому мені заманеться.

Напевне, то було б не так уже й зле. Воліс померла десять років тому від раку товстої кишки, і, попри всі свої балачки про вільне кохання та свободу, вона все життя прожила з Лері, з яким одружилася ще студенткою, у коледжі. Лері доглядав її до самої смерті з таким самим терпінням, з яким ставився до її викрутасів протягом усього спільного життя: мив її, коли вона вже не могла підвестися з ліжка, подавав ліки, міняв калоприймач. Лері та Воліс переїхали до Орегону після того, як Лері продав свою оптометричну студію. Вони збирали чорниці та до безтями пестили своїх собак, тому що у їхніх дітей та внуків ніколи не знаходилося часу, щоб навідатися до них.

Воліс і Беверлі зберегли свою дружбу ще з молодості, коли їм було по двадцять дев'ять років, незважаючи на те, що вони роз'їхалися так далеко одна від одної: Беверлі вийшла заміж за Бerta Казенса та переїхала до Вірджинії. А тому подальший переїзд Воліс, уже на схилі літ, ніяк не вплинув на їхні стосунки. Лос-Анджелес, Орегон – хіба не однаково, коли ти сам живеш у Вірджинії? Вони навіть ще більше зблизилися після переїзду Воліс, бо тій геть не було з ким спілкуватись, окрім Лері та собак. Беверлі й Воліс листувались електронною поштою, до того ж на той час уже були безкоштовні міжміські телефонні дзвінки. Вони розмовляли годинами. Вони надсилали одна одній подарунки до дня народження, веселі листівки. Коли Беверлі одружилася втретє, з Джеком Дайном, Воліс прилетіла з Орегону до Арлінгтона, щоби бути почесною дружкою на її весіллі, як вона була колись її дружкою на весіллі з Фіксом, але не з Бертом, бо з Бертом Беверлі побралася без святкування та без запрошених гостей, у будинку батьків Бerta біля Шарлотсвіля. Пізніше, коли Воліс захворіла та злягла, Беверлі літала до Орегону, вони разом вкладалися в ліжко й читали вголос вірші Джейн Кеньон.[1 - Джейн Кеньон (1947–1995) – американська перекладачка поезії Анни Ахматової, авторка кількох поетичних збірок. – Тут і далі прим. перекл.] Вони розмовляли про те, що їх найдужче хвилювало в житті, переважно про дітей та чоловіків. Фікс Кітінг подобався Воліс не більше, ніж вона йому, і її зовсім не обходило те, що він приписував їй відповідальність за все, в чому, можливо, зовсім не було її вини. Якщо вона відмовлялася нести на своїх плечах

цей тягар, коли була ще живою, то навряд це дуже засмутило б її тепер.

– Ти не змерз? – запитала Френні у батька. – Я принесу тобі ковдру.

Фікс заперечно похитав головою:

– Зараз ні. Мені стане холодно потім. Мені принесуть ковдру, якщо треба буде.

Френні озирнулася довкола, намагаючись не затримувати погляд на котромусь із пацієнтів: безволоса, як новонароджене мишеня, жінка, що заснула з розкритим ротом, підліток, який дивився щось у планшеті, ще одна жінка, чия шестирічна донька тихенько сиділа поряд із нею на стільці й розфарбовувала книжку. Як Воліс проходила хіміотерапію? Лері залишав її саму в лікарні чи сидів поряд з нею? А чи приїжджали їхні діти з Лос-Анджелеса? Треба буде розпитати матір.

– Щось вони затримуються сьогодні, – промовила Френні, хоча це й не мало особливого значення. Суп та хліб, які Фікс усе одно не їстиме, вже були готові вдома. Марджорі чекатиме на них. Вони дивитимуться «Леопарда». Френні спатиме в кімнаті для гостей на другому поверсі.

– Ніколи не поспішай дати себе отруїти. Це мое кредо. Я можу тут і цілий день просидіти.

– І коли це ти став таким терплячим?

– Терплячий, бо потерпаю, – відповів він, задоволений власним жартом. – То ви з Албі спілкуєтесь?

Френні стонула плечима:

– Час від часу він подає про себе звістку.

За все своє життя Френні так часто й багато довелося розказувати про Албі, що тепер вона намагалася взагалі про нього не згадувати.

– А як там старий Берт? Як він поживає?

- Здається, непогано.

- Ти часто з ним розмовляєш? - запитав Фікс, удаючи, що йому немає до цього діла.

- Не частіше, ніж із тобою.

- Ну, це ж не змагання якесь.

- Зовсім ні.

- Він зараз одружений?

Френні заперечно покрутила головою:

- Ні, сам.

- Проте в нього була й третя дружина?

- Не склалося.

- Так, але ж була там і якась іще подружка, вже після третьої? - Фікс добре знав про третє розлучення Берта, та йому ніколи не набридало про це слухати.

- Так, була, але недовго.

- З нею теж не склалося?

Френні похитала головою.

- Шкода, - сказав Фікс таким тоном, що здавалося, немовби йому насправді шкода, але він уже питав її про це місяць тому і запитуватиме знову через місяць, вдаючи, ніби він вже такий старий та немічний, що все забуває. Фікс справді був старим та немічним, але він усе пам'ятав. «І далі допитуй свідків», - так сказав він Френсіс по телефону, коли вона була ще малою і в неї поцупили шкільний пропуск-браслет з її особистої шафки у школі. Вона тоді

зателефонувала йому з Вірджинії о п'ятій, коли починають діяти знижки на телефонні тарифи, а в Каліфорнії на той час була друга година. Френні зателефонувала йому на роботу. Раніше вона ніколи не телефонувала йому на роботу, хоча й мала його візитівку. Тоді Фікс був детективом, до того ж її татом, отже вона вважала, що він знає, як їй знайти браслет.

– Розпитуй усіх, – сказав їй тоді батько. – Дізнайся, хто переходив із класу в клас і куди саме. Розпитуй немовби мимохідь, нікого не звинувачуючи, але розпитуй кожного, хто ходив униз до роздягальні, а згодом поговори з ними ще раз, адже може бути щось таке, про що вони не хочуть тобі розказувати або й самі не пам'ятають. Якщо ти справді хочеш знайти браслет, на це потрібен час.

Сьогодні його медсестрою була Петсі, маленька в'єтнамка, яка майже потопала у своєму халаті лавандового кольору попри розмір XXS. Вона привітно помахала йому рукою з порога через усю палату, заповнену людьми, немовби вони були на якійсь вечірці, та їй нарешті вдалося привернути до себе його увагу.

– Ось ви де! – вигукнула вона.

Вона підійшла ближче, її чорне волосся, заплетене у косу та вкладене навколо голови у вінок, було схоже на трос, за який смикають у разі аварійної ситуації.

– Маєте добрий вигляд, містере Кітінг, – сказала Петсі.

– Три стадії життя: молодість, зрілість та «Ви маєте добрий вигляд, містере Кітінг».

– Усе залежить від того, де зустрітисся. Якщо на пляжі, коли лежите на пляжному рушнику в трусах, то я навряд чи подумаю, що ви маєте вигляд настільки вже добрий. А тут... – Петсі враз замовкла й оглянулася довкола. – Тут ви маєте добрий вигляд.

Фікс розстібнув верхні гудзики сорочки та розкрив її, щоб Петсі було зручніше підключати крапельницю до троакара.

– Ти знайома з моєю дочкою Френні?

- Так, я знаю Френні, - відповіла Петсі й ледве повела бровою так, щоб це помітила лише Френні, немовби кажучи: «Що вдієш, забуває старий». Вона натиснула на великий шприц із соляним розчином, щоб промити троакар.

- Назвіть ваше повне ім'я.

- Френсіс Ксав'єр Кітінг.

- Дата народження?

- Двадцять квітня 1931 року.

- Ось ваш приз, - сказала медсестра, виймаючи три прозорі пластикові пакети з кишені халата, - оксаліплатин, 5-ФУ та ось цей маленький проти нудоти.

- Добре, - кивнув Фікс, - вмикай уже.

Вранішні, ще косі промені погожого лос-анджелеського дня проникали крізь вікно семиповерхового будинку лікарні й заливали світлом лінолеум на підлозі. Петсі попрямувала до ординаторської, щоб внести дані лікування в документацію, тимчасом як Фікс безтямно дивився рекламу на мовчазному екрані телевізора, прикріпленого до стелі. Там якась жінка, змокла до рубця, йшла під заливним дощем, а навколо неї раз у раз спалахували блискавки. Враз з'явився красень із парасолькою, яку він простяг жінці, і злива відразу ж ущухла. Тепер довкілля нагадувало таку собі мрію британського садівника про потойбічне життя: все у квітах та сонячному сяйві. Волосся в жінки вже було сухим та хвилястим, а краї її сукні злітали поза нею, немов крильця метелика. Аж тут через увесь екран з'явилося гасло: «Питайте у вашого лікаря», наче ті, хто працював над рекламою, наперед здогадувалися, що всі вимикатимуть звук. Френні не могла зрозуміти, чи то була реклама якихось нових ліків від депресії, чи щось для гіперактивного сечового міхура, чи, може, засіб для тонкого волосся.

- Знаєш, хто мені спадає на думку щоразу, як я тут? - спитав Фікс у Френні.

- Берт.

Він перекривився.

– Якщо я раніше питав тебе про Бerta чи його синка-піромана, це лише задля підтримування розмови, із ввічливості. Я про них не думаю.

– Тату, – запитала Френні, – а про кого ти думаєш останнім часом?

– Про Ломера, – відповів він. – Ти ж бо не знала Ломера?

– Ні, не знала, – сказала вона, хоча цю оповідку вже теж чула, принаймні одну з її варіацій. Колись давно мати їй розповідала.

Фікс похитав головою:

– Ні, ти не можеш пам'ятати Ломера. Коли він останнього разу навідувався до нас, ти була ще зовсім малою і сиділа в нього на колінах. Він завжди носився з тобою. Навіть за столом під час обіду не спускав тебе з рук. То було якраз за кілька тижнів до твоїх хрестин, я добре пам'ятаю. Ти була така гарненька, Френні, така чепурненька. Всі за тобою упали, що доводило твою сестру до сказу. До того, як ти з'явилася на світ, Ломер усю увагу приділяв Керолайн, тому вона так ображалася. Бувало, Ломер їй каже: «Керолайн, іди сюди, тут на двох місця вистачить!» А вона – ні руш. Вона просто не могла бачити вас разом.

– Ну, зате в неї був ти, – сказала Френні. Скільки пам'ятала себе Френні, єдиною особою, до якої Керолайн погоджувалася йти на руки й потім сидіти на колінах, був їхній батько, навіть коли вони вже переїхали до іншого штату.

Фікс кивнув:

– Діти любили Ломера, усі. Він завжди дозволяв їм залазити в машину, вмикати сирену, гратися з наручниками. Можеш уявити, скільки судової тяганини було б зараз, якби хтось для розваги прикував дитину наручниками до дзеркала заднього огляду? Для цього дітлашні доводилося ставати ногами на передне сидіння, вони це робили залюбки. Ломер мав славу доброго поліціанта. Коли він того вечора вже пішов додому, ми з твоєю матір'ю довго розмовляли: дуже сумно, що доля не дала йому власних дітей. Ми думали, що він уже надто старий для цього, а скільки йому було тоді – років двадцять вісім чи двадцять дев'ять?

– Він був одружений?

Фікс покрутив головою:

– У нього не було нареченої, принаймні коли він помер. Коли він служив на флоті, йому зламали ніс, та, попри це, він усе ще був гарним парубком. Усі казали, що він був схожий на Стіва Мак-Квіна, хоча то було, звичайно, перебільшенням. Твоя мати завжди хотіла звести його з Боні, але я був проти, бо вважав Боні дурепою. Шкода, що тоді я наполіг на своєму. Якби не це, ми змогли би врятувати для світу священика.

– Може, він був геєм, – сказала Френні.

Фікс повернувся до неї, на його обличчі з'явився такий подив, що було ясно: йдеться про якесь непорозуміння.

– Джо Майк не був геєм.

– Я мала на увазі Ломера.

На цьому Фікс знову заплющив очі.

– Не розумію, навіщо тобі треба було це робити.

– Але ж тут немає нічого поганого, – промовила Френні, яка вже пошкодувала про сказане. Колись давно у місті Лос-Анджелесі жив собі гарний гетеросексуальний коп, який любив дітей, був схожий на Стіва Мак-Квіна і не мав нареченої – що вона особисто думала про це, не мало жодного значення. Гей чи ні, а Ломер помер уже п'ятдесят років тому. Інфузійний мішок з хіміотерапією тільки-но почав капати, так що в них було ще півтори години, щоб сидіти разом у цій палаті, розмовляти чи мовчати.

– Вибач, тату, – попросила Френні, а коли той не відповів, легенько доторкнулася до його руки. – Я ж сказала: вибач. Розкажи мені про Ломера.

Фікс зачекав іще хвилину, вирішуючи про себе, вдавати й далі ображеного чи змилюватися. Правду кажучи, Френні трохи дратувала його: тим, що вона вмiла

дивитись, як Беверлі, але ніколи не знала, як правильно скористатися тим вмінням, волоссям, стягнутим у кінський хвіст, штаньми на шнурку, майже повною відсутністю косметики на обличчі, якщо не брати до уваги бальзам для губ. Його тут багато хто знав, міг зайти хтось із лікарів під час сеансу лікування. Могла б і постаратися дати собі хоч трохи ладу.

І ще: вона не знала про Ломера найголовнішого. Коли Френні однорічною сиділа у нього на руках, то було востаннє, коли їй випало так наблизитися до чоловіка його калібру.

Той старий, у якого вона була так закохана в юності, що обібрав її до нитки, ба навіть її чоловік, котрий загалом непоганий, але напевне одружився з нею лише тому, що йому була потрібна нянька для його дітей – Френні ніколи не мала смаку у виборі чоловіків. Фікс так сподівався, що колись його дівчата знайдуть собі чоловіків на кшталт Ломера, але марно. У його свідомості назавжди закарбувалась одна картина: його напарник за обіднім столом тримає Френні на колінах, Беверлі на кухні одягнена так, ніби збирається в ресторан, а не куховарити – цього було досить, щоб вирішити не розплющувати очей, – аж тут він відчув єдиний різкий поштовх, що пробіг через його стравохід, немовби отрута, яка вливалася в нього, раптом наштовхнулася на стінку враженого раком органа, і Фікс знову пригадав те, що постійно забувалося: ця хвороба його вбивала.

– Тату! – покликала Френні й обережно погладила його рукою по грудях, якраз у тому місці, де йому боліло.

Фікс похитав головою:

– Подай мені ще одну подушку.

Коли Френні принесла подушку і підклала йому під спину, він заговорив знову. Френні приїхала аж із Чикаго, щоб побути з ним. Для цього вона залишила чоловіка та дітей.

– Перше, що тобі слід знати про Ломера, – він був такий кумедний чувак, – сказав Фікс, – із ним ніколи не було нудно, навіть у засідці чи під час спостереження.

Він відчув, що йому забракло голосу, а тому прокашлявся, перш ніж говорити далі.

– Я завжди нетерпляче чекав, коли мені доведеться сидіти з ним у якій-небудь напіврозваленій таратайці до четвертої ранку, щоб вести за кимось спостереження, бо тоді Ломер без упину розказував свої байки. Я сміявся, аж доки мене не починав боліти живіт, а тому просив його припинити, бо ми могли звести нанівець усю нічну роботу.

Батько Френні здавався таким тендітним та маленьким. Рак уже дістався його печінки.

Темні плями в попереку, ще одна – на спині,

А от Ломер – хвацький хлопець, тоді і понині.

Так би прокоментував це Ломер.

– Розкажи мені якусь його байку, – попросила Френні.

Фікс мимоволі осміхнувся, дивлячись у стелю: йому здавалося, що він сидів у машині поряд із Ломером. Він пролежав так кілька хвилин, тимчасом як краплі інфузійної хіміосуміші стікали по пластмасовій трубці крізь отвір у нього на грудях.

– Я вже зараз їх і не пригадую.

Хоча то була не зовсім правда. Одну він пригадав.

– Отже, одна красуня сидить собі вдома, коли до неї у двері стукає коп, – мовив Ломер. Першої миті Фікс навіть не зрозумів, що то Ломер розпочав одну зі своїх побрехеньок. З Ломером завжди так було:

– З копом був собака, щось на кшталт бігля, може, трохи більший за бігля, і вигляд у нього геть винуватий! Так отой бігль хоче глянути на жінку, але не може, все відводить очі донизу, на траву, немовби загубив там копійку.

Балачки. Фікс сидів за кермом, вікна в машині були відчинені. По рації передавали накази цифровим кодом, а тому Фікс прикрутив гучність, аж поки всі слова та цифри не злилися в єдиний тріскітливий фон. Ломер із Фіксом не мали якогось певного маршруту. Вони просто патрулювали район міста. Стежили за порядком.

– Так-от, – вів далі Ломер, – коп нарешті зібрався на силі. То було нелегко. «Пані, – спитав він, – це ваш собака?» Вона відповіла, що так. «Мені шкода, мем, але сталась аварія. Ваш чоловік загинув». Ну, тут можеш собі уявити: красуня в шоці, сльози, крик тощо. А пес усе ще сидить, понуривши голову. «Але пані, – каже коп, хоча й видно, що йому незручно це казати, – мушу повідомити вам ще дещо». Тут він доходить до головного: «Тіло вашого чоловіка... коли ми його знайшли... він був голий». Жінка здивовано перепитує: «Голий?» Коп киває, прокашлюється. «Ще одне, мем. У машині разом із ним була жінка, вона теж не вижила». Тут кралечка видає якийсь дивний звук, щось середнє між схлипуванням та зойком. І ось коп промовляє останню фразу. В нього немає вибору: «Ваш собака був із ними у машині. Він єдиний, хто вижив». У цей час собака схиляє голову на передні лапи, немов справді шкодуючи за тим, що й він не загинув разом з господарем.

Фікс повернув машину на Альварадо. То сталося 2 серпня 1964 року, і хоча була вже майже дев'ята година вечора, ще не зовсім стемніло. Повітря в Лос-Анджелесі пахло лимонами, асфальтом та вихлопними газами мільйона автівок. На тротуарах обабіч вулиці ще гуляли діти, штовхаючи одне одного та втікаючи – бавилися.

Проте водночас на вулиці вже почала виходити нічна шпана: крадії, гопота, повії, наркомани в пошуках дози, створюючи всі разом ринок обміну. У всіх було що продати, купити чи вкрати. Ніч поки що лише розпочиналася. Ніч іще не зацарювала.

– От зізнайся мені, ти сам це все придумуєш? – запитав Фікс. – Отак їздиш собі три години поспіль і мудруєш щось у голові? Чи вчитуєш анекдоти в якихось журналах, щоб потім видати їх при слушній нагоді?

– Та ніякий це не анекдот, – відповів Ломер, знімаючи сонцезахисні окуляри, бо сонце вже майже сіло за небокрай. – Я розповідаю тобі те, що сталося насправді.

– З тобою, – гмикнув Фікс.

– З кимось, кого я знаю. З братом одного мого знайомого.

– Та пішов ти! Я серйозно.

– Заспокойся та просто дослухай. Отже, коп висловлює їй своє співчуття, передає повідець і йде собі геть. Собаці пора заходити до хати. Увесь цей час він поглядає через плече назад, на копа, як той сідає в машину. Коли жінка заводить його до хати, то зразу ж знову починає розпитувати: «То він був голий? Він був у машині і був голий?» Голос Ломера нагадував голос не невтішної вдови, а розлюченої дружини. А пес у розпачі зиркає на двері, бо не може дременути.

Ломер на мить виглянув у вікно, дивлячись на хлопця, що прямував з баскетбольним м'ячем під пахвою додому зі спортивного майданчика, потім на якогось чоловіка, який стояв на розі чи то п'яний, чи під дозою, задерши голову догори з відкритим ротом, і чекав на дощ. Коли Ломер знову повернувся до Фікса, в нього було обличчя, як пискун винуватого бігля, найсумнішого та найнещаснішого за всю історію існування біглів, і цей бігль – чи тобто Ломер – кивнув головою.

– А та жінка? – запитав Ломер голосом дружини. – Вона теж була гола?

І ось уже Ломер знову перетворився на бігля, ледве підводячи погляд на Фікса. Він кивнув.

– Ну, то що вони робили?

Питання було заважким, щоб Ломер-бігль міг його витримати, надто болючим у ту мить, але він склав пальці лівої руки у своерідний колодязь, а вказівний палець правої встромив усередину того «колодязя». Фікс увімкнув поворот і зупинився на бордюрі. Він більше не міг спостерігати за дорогою.

– Вони кохалися? – запитала дружина.

Ломер сумно кивнув.

– У машині?

Бігль заплющив очі та знову повільно кивнув.

– Де?

Ломер ледве хитнув головою назад, вказуючи на задне сидіння. Сумнішого бігля, мабуть, на світі ще не було.

– А ти що робив?

Фікс був не в змозі стримувати сміх іще до того, як прозвучала фінальна репліка, бо Ломер поклав руки на уявне кермо та позирав нервово – нервово, але з очевидною цікавістю – у дзеркальце заднього огляду, щоб розгледіти задне сидіння машини, на якому хазяїн Ломера-бігля трахав іншу жінку.

– Де ти знаходиш усі ці байки? – знову перепитав Фікс, прихилившись на мить лобом до керма. Ломер так йому ніколи й не відповів, але він добре пам'ятав відчуття того щирого нестримного сміху, що йому аж забило дух. А ще, окрім сміху, гуркіт автівок, які мчали невідомо звідки повз них та з яких на повну гучність лунала латиноамериканська музика, притишене бурмотіння рації, де й далі викликали патрульних, аж раптом вони почули і свої номери. Ломер із Фіксом обоє почули їх одразу, незважаючи на те, що гучність була мінімальною, і вони обидва зраділи подумки, хоча й нічим не виказали цієї радості один перед одним. Доти ніч видавалася їм надто спокійною, і той вдаваний спокій дратував. Вони були впевнені в тому, що в Лос-Анджелесі завжди щось відбувається, а якщо здається інакше, то це тільки тому, що їм не все ще відомо. А зараз сигнальні вогні вже були увімкнені та сирена лунала на повну. Ломер давав вказівки щодо маршруту, а Фікс гнав машину широкою вулицею, яка вмить стала безлюдною. Пішоходи притиснулися до узбіч, проводжаючи поглядом чорно-біле поліційне авто. Двоє поліціантів відчували притаманне їхній роботі збудження. Виклик поліції стосувався порушень правопорядку побутового характеру, що могло передбачати або звичайну сімейну суперечку, яка непокоїла сусідів, або чоловіка, що лупцював дружину паском, або хлопчаків, які видерлися на дах будинку, щоб постріляти з пневмогвинтівки в пацюків, котрі причаїлися на пальмових деревах. То не могла бути ні озброєна крадіжка, ні вбивство. Як правило, люди телефонували в поліцію дуже неохоче, бо зазвичай виходило так, що хто викликав копів, той потім і був винний. Хоча й не завжди.

Вони завернули на Альварадо-стрит у напрямку бульвару Олімпік, а згодом з'їхали на бокову вуличку, що вела до житлових кварталів. Уже була глуха ніч, Фікс вимкнув сирену, але залишив увімкненими пробліскові маячки, а тому щоразу, як вони проїжджали повз якийсь будинок, фіранки на вікнах трішки відхилялися: то мешканці цікавилися, кому там непереливки і хто це так безтямно викликав копів у їхній спокійний квартал, де кожен має принаймні одну таємницю. У будинку, до якого вони прямували, не світилося. Коли жителі будинку знають, що до них іде поліція, то вони швиденько вкладаються спати й вимикають світло. Ось так завжди.

- Схоже, ми запізнилися, - зауважив Ломер. - Вони вже сплять.

- Ну, то розбудімо їх.

Чи боялися вони тоді? Фікс не раз питав себе про це пізніше. Наступні після тієї ночі роки Фіксові Кітінгу довелося дізнатися про страх геть усе, до найменшої деталі, хоча він і навчився поводитися так, щоб вираз його обличчя залишався незворушним. Але в ті роки, коли він усе ще працював разом із Ломером, він заходив у будь-які двері з упевненістю, що неодмінно вийде знову.

Це був невеличкий будинок із малим квадратним подвір'ям. Він мав такий вигляд, як і всі інші будинки на тій вулиці, якщо не зважати на живопліт з бугенвілеї та її яскравих ядуче-рожевих квітів.

- Звідки тут узялася така краса? - спитав Ломер, проводячи рукою по листю живоплоту.

Фікс постукав у двері спочатку кістяшками пальців, а потім ручним ліхтариком. У мерехтінні вогнів поліційної машини він помітив, що на дерев'яній поверхні дверей від його ударів залишилися невеликі вм'ятини. Він крикнув: «Відчиніть, поліція!» Але той, хто причаївся там, усередині, вже знав про це.

- Піду гляну з чорного входу, - промовив Ломер і рушив через тісне подвір'я, посвистуючи та просвічуючи ліхтариком усі вікна будинку, а Фікс залишився чекати. Зірок над Лос-Анджелесом не видно, а якщо вони й з'явилися, у місті було так багато світла, що їх годі побачити. Фікс дивився на тонесенький серпик місяця, а згодом помітив яскраве світло, що блимало в темному будинку. Ломер увімкнув світло на ганку та відчинив двері парадного входу.

– Задні були відчинені, – сказав він.

– Задні двері були відчинені, – сказав Фікс.

– Що? – перепитала Френні. Вона відклала убік часопис і натягнула ковдру вище йому на плечі. Він мав рацію щодо ковдри. Петсі сама її принесла.

– Я задрімав.

– Це через бенадрил. Він запобігає свербінню, що може виникнути згодом.

Фікс намагався скласти всі частинки мозаїки до купи: цю палату, день, свою дочку, Лос-Анджелес, той будинок неподалік бульвару Олімпік.

– Двері чорного входу були відчинені, а парадного – замкнені. Ти б теж постійно про це думала, правда?

– Тату, про які двері ми говоримо? У тебе вдома? У будинку в Санта-Моніці?

Фікс заперечно похитав головою:

– У будинку, куди ми їздили вночі, коли Ломера застрелили.

– Я гадала, що його застрелили на заправці, – промовила вона.

Так їм розповідала їхня мати, і попри те, що трапилося це сорок років тому, Френні добре все пам'ятала. Їхній матері доводилося постійно сперечатися з Керолайн. Щоразу, як Керолайн поверталася додому пізніше ніж дозволено чи відверто хамила Бертові, чи давала ляпаса Френні так, що в тієї юшила з носа кров, вона ніколи не втрачала нагоди нагадати своїй матері, що якби та була вірною дружиною і не залишила їхнього батька, цього всього не сталося б. Якби Беверлі все ще була одружена з Фіксом, то Керолайн була б зразковою громадянкою; її добра поведінка цілковито залежала від добропорядності їхньої матері, і якщо та вирішила втекти з Бертом Казенсом, то як можна було звинувачувати Керолайн у тому, яким виявилось її життя. У цьому не було нічого нового. Коли вони дісталися цієї фази в невпинній боротьбі між матір'ю та

дочкою, то вже прожили у Вірджинії більше часу, ніж обидві сестри жили досі в Лос-Анджелесі. Але розповідь про власне альтернативне існування була козирною картою Керолайн, якою вона послуговувалася при щонайменшій нагоді. Френні пригадувала, як вони втрюх якимось поверталися машиною додому зі школи; вони з Керолайн обидві одягнені у шкільну форму: картаті спідниці, на білих блузках – емблема школи Пресвятого Ісусового серця. Вона вже забула, що саме зробила Керолайн, чому розпочалася суперечка і чому вона видалася їй запеклішою від попередніх. Та щось змусило їхню матір згадати про Ломера.

– Усе правильно, – відповів їй батько. – Його застрелили на заправці на бульварі Олімпік.

Френні нахилилася й поклала долоню йому на лоба. Його волосся, вже роками сиве, скільки вона пам'ятала, після останнього циклу хіміотерапії було коротко підстрижене й набрало біло-сріблястого кольору. Всі звертали на це увагу. Вона провела рукою по волоссю, щоб зачесати його назад.

– Як би мені хотілося дізнатися, про що ти зараз говориш, – прошепотіла вона тихенько, хоча їх і так ніхто не слухав. Тут, у цій палаті, на них узагалі ніхто не звертав уваги.

Фікс ніколи не був говірким, але тепер йому раптом закортіло пояснити їй. Він хотів, щоб Френні зрозуміла.

– Будинок був таким маленьким, що ми були впевнені: знайдемо їх швидко. У коридорі було всього троє дверей: двоє вели у спальні кімнати, а треті – до ванної. Такі будинки завжди однотипні. Всі вони сиділи у першій спальні. Батько, мати та четверо дітей. Сиділи всі гуртом, на ліжку, у темряві. Ми увімкнули верхнє світло і побачили їх там; усі сиділи, виструнчившись, навіть найменший з дітей. Побили батька. Таке буває нечасто. Зазвичай б'ють жінку, а тут – той чоловік мав такий вигляд, немовби його зішкребли з автомагістралі: губа розсічена, одне око вже запухло, а ніс геть розквашений. Навіть зараз переді мною й досі стоїть його обличчя. Дивно, що я так добре пам'ятаю дрібниці про той будинок і про тих людей: вони сиділи босі, підбгавши ноги на ліжку. Ми почали їх розпитувати, але у відповідь – нічого. Батько дивився на мене одним розплющеним оком, а я питав себе подумки, як він загалом ще може сидіти. Його шия була в крові, що текла з обох вух. Я, мабуть, вирішив би, що він мовчить, бо не чує – в нього від ударів луснули барабанні перетинки, але вони всі, здавалося, нас не чули. Ломер викликав по рації «швидку» та підкріплення. Я все ще

намагався їх розговорити, нарешті найстарша дівчинка, можливо, років десяти, сказала, що вони не розмовляють англійською. Мати й батько не розмовляють, а діти – так. Там було три дівчинки й хлопчик. Тоді я запитав: «Той, хто це зробив, куди він подівся?» І вони знову всі замовкли, дівчинка байдужливо дивилася вперед, як і батьки. Аж тут мала, років п'яти чи й менше, – не більше, ніж тоді було Керолайн – одним оком поглянула на стінну шафу. Навіть голови не повернула, але нам усе стало ясно. Злочинець ховався в шафі. Старша дівчинка вхопила малу за руку і закричала, але ми з Ломером уже відчинили двері шафи: він сидів там, між одягом. Він зрозумів, що вляпався. Йому не викрутитися. Вся його сорочка була у крові, на руці – сліди від ударів, коли він бив того бідолашу, що сидів на ліжку. Думаю, англійську лиходій розумів не ліпше, ніж той, кого він прийшов лупцювати. Він заховав зброю до кишені одної із суконь, які висіли в шафі. Мабуть, сподівався, що ніхто не буде її шукати, а сам він зможе повернутися по неї пізніше. Якраз у той час прибуло підкріплення разом зі «швидкою». Тоді ще ніхто не переймався правилом Міранди, зачитуванням прав затриманого та викликом перекладача з іспанської, як це роблять зараз. Уся родина сиділа на ліжку, трусилася від страху, діти рюмсали. Здавалося, поки лиходій сидів у шафі та вони його не бачили, все було добре, а тепер, коли він стояв перед ними у спальні, вони геть з'їхали з глузду. Його звали Меркадо. Ми дізналися про це пізніше. Виявилось, що то було його звичайною роботою: бити мексиканців, які брали в борг, щоб нелегально потрапити до Америки, а потім не могли заробляти достатньо й виплатити заборговане. Нікому з тих, хто мав гроші чи міг їх якось роздобути, не вдавалось уникнути розплати. Бандюки лупцювали неборак-боржників на очах у їхніх родин та сусідів. То було лише попередження, а якщо через два-три тижні борг усе одно не виплачувався, вони приїжджали і вбивали пострілом у голову. І всім про це було відомо.

– То ви вже прокинулися! – вигукнула Петсі так, що Френні аж підскочила від несподіванки. Петсі тим часом прибрала вже порожній менший інфузійний мішок з-під протинудотного засобу. Інші все ще капали.

– Відпочили трішки?

– Відпочив, – відповів Фікс, але вигляд він мав геть зморений: чи то від хіміотерапії, чи то від розповіді, чи від того й того відразу. Френні подумки здивувалася: невже Петсі того не бачить? А може, він просто нічим не відрізнявся від інших хворих у палаті.

Петсі позіхнула від самої згадки про відпочинок, затуливши рота маленькою рукою в рукавичці.

– Мені так хотілося б колись полежати самій на одному з цих крісел. Просто лягти, натягти на себе ковдру, вкритись аж із головою і поспати. Всі так роблять зазвичай, щоб світло не заважало. І кому спаде на думку, що то я там лежу, під ковдрою?

– Точно не мені, – відповів Фікс і заплющив очі.

– Пити хочете? – Петсі легенько погладила його по коліну під ковдрою. – Я можу принести вам води чи содової, якщо хочете. А може, вам кока-коли?

Френні вже збиралася відповісти, що їй нічого не треба, аж тут Фікс кивнув.

– Води. Я б випив води.

Петсі поглянула на Френні:

– А вам?

Френні заперечно похитала головою.

Петсі пішла по воду, а Фікс чекав, розплющивши очі, поки вона повернулася.

– І що трапилося потім? – запитала Френні. Саме в цьому полягало її завдання, коли вона привозила батька до лікарні на хіміотерапію – протягом того часу, доки коло нього не було медперсоналу, просто сидіти разом із ним, слухати його оповідки. Саме для цього вони з Керолайн по черзі прилітали до Лос-Анджелеса, тому що вони так мало часу проводили з ним. А ще – для того, щоб дати Марджорі змогу дещо відпочити, адже вона мусила глядіти його постійно. Та найголовніше – для того, щоб послухати всі ті розповіді, які він інакше міг назавжди забрати із собою. Тепер вона зможе сьогодні пізно ввечері, коли їхній батько вже спатиме, зателефонувати Керолайн, щоб розповісти їй про Ломера.

– У будинку враз стало багато народу: копи, лікарі «швидкої» – усі заклопотані своєю справою. Ломер знайшов у відрі для сміття якогось конверта і намалював

на ньому для малої кількості кумедних мишей. Було ясно, що їй перепаде від батьків, і Ломеру стало її шкода. Батька забрала до лікарні «швидка», а от мати з дітьми – нам довелося залишити їх самих у будинку, сподіваючись, що не з'явиться хтось інший, щоб їх прикінчити. Того покидька Меркадо ми забрали у відділок і там оформили затримання. Коли ми закінчили, була вже перша ніч, і єдине, чого нам хотілося – горнятко кави. Кава у відділку нікуди не годилася. Так казав Ломер: «Нікуди не годиться». Я часто ловив себе на думці, що якби нам не заманулося тоді попитувати смачної кави, то Ломер випив би її у відділку, але такі думки доводять до сказу. Отже, ми подалися до заправки, що за бульваром Олімпік. Не те щоб зовсім поряд, але й недалечко. Власник заправки на якісну каву грошей не шкодував, та ще й привчив своїх дітей, що працювали разом з ним, як слід продувати та чистити кавоварку. А тому народ охоче проїжджав на два квартали більше, щоб заправити автівку там, де готують смачну каву. Не те, що тепер: прийдеш на заправку – немає нікого, щоб заправити тобі бак, але кругом продають оте чортове капучино. А тоді кав'ярня на заправці, особливо зі смачною кавою, була нововведенням. Отже, там продавали каву, копії зупинялися, сідали біля заправки, щоб випити кухлик, а там і інший людина підтягувався, бо присутність копів уселяла відчуття безпеки. Така собі ціла невеличка екосистема, що базувалася на каві; тож ми поїхали саме туди. За кермом був я. Ми мали неписане правило: той, хто за кермом, веде машину всю ніч, а той, хто не за кермом – йде по каву, а тому Ломер пішов усередину. Гадаю, він просто не бачив, що там відбувалося. Його застрелили, коли він був іще метрів за два-три від дверей. Я теж не бачив, що там коїться, бо писав звіт. Я почув постріл, підвів голову, а Ломер уже впав. Я лише побачив хлопця за касою з піднятими угору руками, а потім той тип, Меркадо, повернувся й застрелив його теж.

– Зачекай, – перебила його Френні, – Меркадо? Той тип із будинку?

Фікс кивнув.

– Це те, що я побачив. Знаєш, які були в той час усі заправки – немов акваріуми з яскравим світлом на даху – так що мені було добре все видно: латинос років двадцяти п'яти-двадцяти семи, зріст приблизно метр сімдесят п'ять, біла сорочка, сині штани, на сорочці кров. Я ж його вже бачив, дві години на нього дивився. Він сидів перед моїм столом у відділку. Він знав мене, а я – його. Він поглянув крізь скляну стіну бару заправки на вулицю і побачив там мене. Він стрельнув іще раз, але, мабуть, кепсько прицілився, бо куля навіть машину не зачепила. Лише розтросила скляну стіну бару. Меркадо вискочив у двері й побіг

за бар. Через мить я почув гуркіт двигуна автівки, що рвонула з місця, хоча саму машину я не бачив. Я забіг усередину, Ломер лежав на підлозі.

Фікс замовк, збираючись на думці.

- Ось так, - нарешті промовив він.

- І що потім?

Фікс похитав головою:

- Він був мертвий.

- А той інший хлопець, із заправки?

- Той прожив десь із годину, його ледве встигли привезти до операційної. Там він і помер. Він був ще студентом, підробляв на літніх канікулах. Усе, що йому треба було робити - готувати каву та підтримувати лад на заправці.

Повернулася Петсі з двома наповненими водою разовими пластянками з кришками та вставленими зігнутими соломинками.

- Поки не побачиш, навіть на думку не спадає, як тобі цього кортить! Тут завжди так буває.

Френні подякувала їй і взяла в неї пластянки. Петсі мала рацію, вона справді відчувала спрагу.

- Але ж це нісенітниця якась! - знову звернулася до батька Френні, хоча вона добре пам'ятала, що цю частину розповіді вона чула тоді від матері в машині, і що її батько був страшенно розлючений, оскільки не зміг упізнати того, хто застрелив Ломера.

- Як Меркадо вдалося вибратися з поліційного відділка? Як він дізнався, де ви були?

– То був якийсь збій у роботі мозку, чи принаймні так мені потім пояснили. Тоді за надто короткий проміжок часу сталося безліч подій, а тому в моїй свідомості одна подія накладлася на іншу, і я прийняв одного підозрюваного за іншого. Але навіть тепер можу тобі запрягтися: я бачив те, що бачив. Убили мого напарника. Я не знаю, як це сталося, але той тип стояв на світлі, не далі, ніж за п'ять чи шість метрів від мене. Ми дивились один на одного, як оце зараз із тобою. Коли на місце вбивства прибули копи, я розповів їм усе, до найменших подробиць. Хай йому чорт, та я навіть ім'я його назвав! Але Хорхе Меркадо в той час сидів у камері для затриманих у Рампарті. Він пробув там цілу ніч.

– А той, хто вбив Ломера?

– Виходить, що я його ніколи не бачив.

– Отже, вони так і не знайшли того, хто це зробив?

Фікс нахилив зручніше кінчик соломинки й почав пити. Йому було важко це робити: заважали стенози у стравоході. Вода проходила по пів чайної ложечки.

– Аякже, – відповів він нарешті, – таки знайшли. Розібралися.

– Але ж ти вказав на зовсім іншого чоловіка.

– Я вказав на нього поліції. Одначе в суді я вказав на того, на кого треба. Слідчі знайшли свідка, який бачив машину, що вилетіла із заправки на шаленій швидкості. Вони поставили собі за мету знайти водія, а потім постаралися відшукати зброю, яку він викинув з вікна машини. Одна річ, якщо вбивають хлопця на заправці, – тут, звісно, поліція спробує знайти злочинця. Але коли вбито поліціанта на заправці – це вже щось геть зовсім інше.

– Але ж у них не було свідків.

– Я був свідком.

– Ти тільки-но мені сказав, що не бачив того типа.

Фікс застережливо направив на неї вказівний палець:

– Я й до цього дня ніколи його не бачив. Навіть коли сидів навпроти нього у суді. Це навіть не обговорювалося. Психіатр сказав, що якби я бачив його, я б його згадав. А якщо я його не пам'ятав, то я згадав би його з часом. Міг прокинутись одного ранку – і зразу все пригадати.

Він стенив плечима:

– Цього ніколи не сталося.

– А як же тоді ти був свідком?

– Вони сказали мені, ким був той тип, і я відповів: «Так, це він».

Фікс стомлено всміхнувся дочці.

– Не хвилюйся, то був він. Не забувай, що він теж мене бачив крізь скло бару перед тим, як стріляти. Він знав, хто я. Він застрелив Ломера, він убив того хлопця з бару і він знав, що я бачив, як він це робив.

Фікс сумно похитав головою:

– Шкода, що я не пам'ятаю, як звали того хлопчика. Коли ми прийшли до нього додому після похорону, його мати розповідала мені, що він серйозно тренувався в плаванні. «Був дуже перспективний», – так вона сказала. У моєму житті половину подій я хотів би згадати, а іншу половину – забути.

Після смерті Ломера вони прожили з Беверлі ще два роки, попри те, що вона вже тоді пообіцяла Бертові, що покине чоловіка. Вона залишалася, бо Фіксові була потрібна її підтримка. Тоді, коли вони так люто посварились у Вірджинії по дорозі зі школи, мати зупинила машину на узбіччі і сказала Керолайн та Френні, щоб вони не думали, ніби вона просто так взяла та й покинула їхнього батька. Вона залишилася з ним.

– Якось мені вдалося викинути Ломера з голови, – сказав Фікс. – Я роками тільки про нього й думав, та одного дня – не знаю як – мені вдалося забути про нього. Він мені вже більше не сниться. Я вже не питаю себе, що він їв би на обід, щоразу, як сам обідаю. Я вже не поглядаю з підозрою на кожного, хто проїжджає

повз мене на машині. Я відчуваю за це провину, але, треба сказати, що для мене то було полегшення.

– Але зараз ти знову думаєш про нього?

– Так, звичайно, – відповів Фікс, – через це все.

Він вказав рукою на крапельниці, які немовби ще прив'язували його до життя. Він усміхнувся.

– Йому не випало це пережити. Йому не довелося старіти та слабшати. Я впевнений, йому хотілося б постаріти та послабшати, якби в нього спитали. Напевне, він би сказав: «Так, будь ласка, хай у мене буде рак, коли мені виповниться вісімдесят». Але тепер...

Фікс стенив плечима:

– Я бачу і переваги, і вади.

Френні заперечно хитнула головою:

– Послухай, тобі випала краща доля.

– Зачекай, не поспішай з висновками, – заперечив їй батько. – Ти ще молода.

3

Того дня, коли Берт разом зі своєю майбутньою другою дружиною Беверлі від'їжджали з Каліфорнії до Вірджинії, Берт заїхав додому, до першої дружини Терези у Торенс, і запропонував їй подумати над тим, щоб теж переїхати разом із ними.

– Звичайно, не разом із нами, – сказав Берт. – Тобі слід підготуватися, запакувати речі, продати будинок. Розумію, що на це потрібен певний час. Але якщо добре

подумати, то чому б тобі не повернутися знову до Вірджинії?

Колись Тереза вважала свого чоловіка найгарнішим у світі, тимчасом як насправді він був схожий на одну з тих гаргулій чи химер, що встановлені на соборі Нотр-Дам-де-Парі для відлякування нечистої сили. Вона не сказала цього, але по тому, як змінився тон його голосу, було зрозуміло, що ця думка чітко відбилася на її обличчі.

– Послухай, – сказав Берт, – тобі все одно ніколи не хотілося переїжджати до Лос-Анджелеса. Ти зробила це лише заради мене і, якщо дозволиш мені нагадати тобі, – не без тривалого буркотіння. То чому ти тепер хочеш тут залишитися? Забирай дітей, їдь до своїх батьків, хай діти почнуть ходити до школи, а згодом я допоможу тобі знайти окреме житло.

Тереза стояла посеред кухні, яка зовсім недавно була їхньою спільною, і зав'язувала пасок банного халата. Кел був у другому класі, Голлі почала ходити до дитсадка, а Джанет та Албі ще були вдома під її доглядом. Діти повисли у нього на ногах й верещали, немов він був одним з атракціонів у Діснейленді: «Тат-у-у-у! Тат-у-у-у!» А він поплескував їх по головах, як по барабанах. Ще й відбивав при цьому якусь мелодію.

– Навіщо я тобі у Вірджинії? – запитала Тереза. Вона й сама знала навіщо, але хотіла почути це від нього.

– Так буде краще, – відповів Берт, указуючи самими лише очима на дитячі голівки, які ніжно пестив, по одній під кожною рукою.

– Для дітей краще, якщо їхні батьки живуть поблизу одне від одного? Для дітей ліпше, якщо вони живуть без батька?

– Господи, Терезо, але ж ти сама з Вірджинії. Я не пропоную тобі перебраться до Гаваїв. У Вірджинії вся твоя сім'я. Там ти будеш щасливішою.

– Я зворушена тим, що ти так піклуєшся про мое щастя.

Берт зітхнув. Через неї він гайнував час. Вона ніколи не цінувала його часу.

– Інша на твоєму місці постаралася б піти на поступки. Але ти з тих, що нерухомі, мов скеля.

Тереза налила собі кави з кавоварки. Вона запропонувала й Бертові, але той заперечно відмахнувся.

– А чоловікові Беверлі ти теж запропонував переїхати з вами? Щоб він мав змогу частіше бачитися зі своїми доньками? Для них так було б краще.

Один з їхніх спільних друзів сказав їй, що основною причиною переїзду Берта та його майбутньої другої дружини до Вірджинії був Бертів страх, що перший чоловік його нової дружини спробує його вбити, обставивши все так, немовби то нещасний випадок. Перший чоловік був копом. А копи, як відомо, – принаймні деякі з них – добре розуміються на таких справах.

Розмова видалася недовгою і завершилась очевидним роздратуванням Берта через поведінку дружини – зрештою, її поведінка завжди його дратувала – але її наслідком стало те, що Тереза Казенс провела решту свого життя у Лос-Анджелесі.

Тереза знайшла роботу в секретарському відділі окружної прокуратури Лос-Анджелеса. Для двох молодших дітей вона найняла няню, а старших записала в групи продовженого дня.

Юристи з окружної прокуратури відчували щось на кшталт загального відчуття провини за те, що покривали Берта протягом його тривалого таємного роману. Вони вважали, що тепер, коли він покинув Терезу, вони були в боргу перед нею, а тому запропонували їй роботу. Але минуло не так багато часу, і їй запропонували вивчитись у вечірній школі на помічника адвоката. Тереза була виснажена морально, ображена на всіх, її довірою скористались, але виявилось, що вона була зовсім не дурна.

Як заступник окружного прокурора Берт Казенс заробляв не так багато, а тому його зобов'язали платити досить скромну суму аліментів на колишню дружину та дітей. Статки його батьків не були його багатством, а тому не вказувалися в майновій декларації. Він подав клопотання про опіку над дітьми протягом усіх літніх канікул, від кінця навчального року й до початку наступного, і його

клопотання задовольнили. Тереза Казенс боролася до останнього, щоб скоротити цей термін до двох тижнів, але Берт був юристом, і його друзі теж були юристами, а ті були друзями судді, крім того, його батьки надіслали йому достатньо грошей на те, щоб справу у суді могли розглядати довіку, якщо так було треба.

Коли Терезі повідомили, що вона втратила опіку над дітьми на увесь літній період, вона покричала та поплакала для годиться, а сама собі подумала, чи не обернулося для неї це розлучення відпусткою на Карибському морі. Вона дуже любила своїх дітей, у цьому не було ніякого сумніву, але одночасно усвідомлювала, що провести одну пору року з чотирьох без хвилювання про чиюсь ангіну та бійки, виканючування курсів танцю, що були їй не по кишені та возити на які вона не мала часу, без постійних вибачень на роботі за те, що запізнилась або мусить вийти з роботи раніше, коли вона і так трималася там на волосинці, – одна пора щороку без дітей, хоча вона ніколи цього не визнала б – було не так уже й погано. Сама думка про те, що можна буде прокинутися в суботу вранці без Албі, який стрибає по її ліжку туди-сюди, уявляючи себе учасником змагань зі слалому, не викликала в неї невдоволення. А думка про те, що він стрибає по другій дружині Берта, яка, без сумніву, спала у шовковому, кремового кольору негліже, оздобленому чорним мереживом, у бездоганно випрасуваній нічній сорочці, думка про Албі, який стрибає по ній, – здавалася просто чудовою.

У перші роки, поки діти були ще дуже малі для того, щоб подорожувати самотійно, слід було забезпечувати їм супровід. Одного літа з ними летіла мати Беверлі, наступного року – сестра Беверлі. Спілкування з Терезою давалося Боні понад силу, вона ніби почувалася в чомусь винною та постійно відводила погляд. Боні одружилася зі священником, а тому їй було притаманне постійне відчуття провини, навіть за те, над чим вона не мала жодної влади. Ще через рік настала черга подруги Беверлі Воліс грати роль дуеньї. Воліс завжди розмовляла голосно та мала наготові широку усмішку для всіх. Вона одягалась у яскраву зелену бавовняну сукню. Воліс любила дітей.

– Отже, дітки, – звернулася вона до чотирьох маленьких Казенсів, – ми зараз з'їмо увесь арахіс, що знайдеться в цьому літаку.

Воліс обставила все так, немовби вона того дня мала летіти до Вірджинії у своїх справах, то чому б їй не сісти усім поряд? Воліс повелася так природно, що Терезі навіть на думку не спало плакати, аж поки вона не повернулася додому сама.

Під час польоту додому з дітьми мусив подорожувати вже хтось із близьких Терези: першого літа то була її мати, наступного – її улюблена двоюрідна сестра. Берт був зобов'язаний купувати квиток тому, хто відважувався на шість годин польоту з дітьми.

Проте у 1971 році було вирішено, що діти вже досить дорослі для того, щоб подорожувати самі. Кел, якому виповнилося дванадцять, та десятирічна Голлі вже спроможні втихомирити восьмирічну Джанет, яка абсолютно нічого не потребувала, та шестирічного Албі, котрому було треба все і зразу. В аеропорту Тереза вручила їм квитки, які прислав Берт, і посадила їх на літак до Вірджинії без багажу – нахабна витівка, яку вона ніколи не могла собі дозволити, поки дітей супроводжували Боні чи Воліс. «Хай там Берт побігає», – думала вона. Їм потрібно було геть усе: від зубних щіток та піжам і до всього решти. Тереза дала Голлі листа, щоб та вручила його батькові. Всім дітям слід було почистити зуби у стоматолога. До того ж у Джанет – вона знала це напевне – був карієс. Разом із листом Тереза надіслала копію даних про щеплення, відмітивши всі ті, які слід було зробити повторно. Вона не мала змоги постійно відпрошуватися з роботи, щоб бігати по лікарнях. Лікарі завжди запізнювались, інколи доводилося сидіти протягом годин, щоб їх дочекатися, а їй треба було якнайшвидше повертатися до офісу. Друга місіс Берт Казенс роботи не мала. У неї була купа вільного часу, щоб водити дітей по крамницях та лікарях. Голлі непритомніла щоразу, як їй робили укол. Албі кусав медсестру. Кел відмовлявся вилазити з машини. Якось вона спробувала витягти його силоміць, але він зачепився ногою за двері машини з протилежного боку, тому останнє повторне щеплення вони пропустили. Вона не була впевнена, чи Джанет мала всі необхідні щеплення, бо не знайшла її картки зі щепленнями. Все це вона вказала у листі. Беверлі Казенс хотіла забрати у неї родину? Буде їй родина!

Діти сиділи в одному ряду крісел: хлопчики – з лівого боку від проходу, а дівчатка – з правого. Кожному з них подарували сувенірні значки та пілочки молодших льотчиків, які один лише Кел відмовився одягати. Вони раділи тому, що були в літаку, раділи, що позбулися постійного контролю на шість годин польоту. Попри те, що вони дуже неохоче залишали матір саму – вони були, безумовно, на боці матері – четверо малих Казенсів вважали себе вірджинцями, навіть двоє молодших, які народилися вже після того, як їхня сім'я переїхала на захід. Усі діти Казенсів терпіти не могли Каліфорнію. Їм набридло те, що їх постійно штовхали у коридорах загальноокоушкової школи Торенса. Їм набрид шкільний автобус, який щоранку забирав їх на розі вулиці, остогид водій

автобуса, що ніколи не хотів їх зачекати, навіть півхвилини, коли вони затримувалися через копирсання Албі. Їм набридла їхня мати, незважаючи на те, що вони її дуже любили, але ж вона кричала на них, коли вони, спізнившись на автобус, поверталися додому. Тепер через них вона спізниться на роботу. Вона вчитувала їх усю дорогу в машині, поки везла до школи на шаленій швидкості: їй треба працювати, їм не прожити на ті гроші, які дає їхній батько, вона не може дозволити собі втратити роботу лише тому, що вони настільки безвідповідальні, що не в змозі прийти вчасно на той триклятий ріг вулиці. Їм вдавалося припинити її докори тим, що вони щипали Албі, чиї крики заповнювали машину, немов гірничий газ. Та понад усе їм остогид Албі, який розливав кругом кока-колу, і саме зараз, в літаку, гупав ногами по спинці переднього сидіння. Всі прикрощі завжди траплялися через нього. Але Кел їм теж уже набрид. Кел носив на брудному шнурку на шиї ключ від оселі, позаяк мати йому наказувала, що його обов'язок – привести усіх зі школи додому та приготувати щось поїсти. Келові осточортіло це робити, а тому зазвичай він залишав сестер та брата на вулиці на годину чи більше, а сам замикався в хаті, щоб дивитися свої улюблені програми й відпочити у спокої. По зовнішній стіні будинку проходить труба системи опалення, а під навісом для машини є затінок. Не повмирають. Коли мати поверталася додому з роботи, вони з криками зустрічали її на порозі та жалілися на братову тиранію. Дітлахи брехали, що вже зробили домашнє завдання, – всі за винятком Голлі, яка завжди робила уроки, інколи сидячи по-турецьки під навісом із книжками на колінах, тому що вона жила заради дифірамбів та похвал, якими вчителі її постійно обсипали. Їм настобісіла Голлі разом з її відмінними оцінками. Єдиною, хто їм не набридав, була Джанет, але лише тому, що вони ніколи про неї не думали. Вона була настільки занурена у свій мовчазний світ, що будь-які інші батьки вже давно звернулися б до вчителів чи психіатрів з питанням, чи вони це помітили. Утім, ніхто того не помічав. Джанет це набридло.

Вони повідхиляли спинки своїх крісел якомога далі назад. Потім попросили принести гральні карти та імбирну газованку. Діти насолоджувалися перебуванням у прихистку літака, який на той час уже перебував десь між Каліфорнією та Вірджинією – єдиними місцями на світі, куди вони навідалися за все своє життя.

Фікс брав тижневу відпустку на той період, коли Керолайн та Френні приїжджали влітку до Каліфорнії, а щойно діти Берта прибували до Вірджинії, Берт кожного разу повідомляв Беверлі, що його навантаження на роботі якимось дивом подвоювалося. Берт працював у сфері майнового права та довірчої

власності в Арлінгтоні, вирішивши, що життя помічника окружного прокурора є для нього занадто напруженим. Важко навіть уявити собі, скільки людей хотіли скласти новий заповіт саме того дня, коли прилітали діти. Він посилав Беверлі до аеропорту саму на автомобілі-універсалі. Він збирався забрати їх сам, але в найостаннішу мить траплялося щось таке непередбачуване, що він не лише не міг поїхати в аеропорт, а навіть навряд чи встигав повернутися додому на вечерю. Беверлі вже й раніше забирала Бертових дітей з аеропорту, але насправді вона їздила забирати свою матір або Боні, або Воліс, які люб'язно погоджувалися провідати її за безкоштовний квиток. Це була така велика втіха – бачити одну з них, що сходять по трапі літака, тож дітей вона майже не помічала. Вони бралися за руки з матір'ю, сестрою чи з найкращою подругою і разом підганяли цю дитячу отару через багажне відділення на вихід з аеропорту, а потім – на автопарковку. На ті візити вона чекала нетерпляче.

Та цього разу Беверлі відчувала якесь заціпеніння, поки чекала сама на краю трапа. Коли всі інші пасажери вийшли з літака, стюардеса вивела дітей Казенсів і попросила Беверлі розписатися за них. Четверо один по одному, хлопчик-дівчинка-хлопчик-дівчинка, обличчя сховані за сонцезахисними окулярами. Дівчатка відразу ж після прибуття з видимим розчаруванням її обняли, а хлопчики відступили назад і відтак поплелися слідом до багажної зали. Албі співав собі під ніс якусь пісню, яку важко було розпізнати, Кел, можливо, теж, хоча Беверлі й не була у цьому впевнена, вони постійно трималися від неї на відстані. В аеропорту було дуже людно та гамірно від безлічі щасливих сімей, які раділи зустрічі. Навіть розчуті власні думки було нелегко.

Вони стояли коло багажної стрічки та дивилися на валізи, що крутилися по ній.

– Як школа? У всіх гарні оцінки?

Беверлі спробувала зав'язати розмову з дітьми, але відгукнулася лише Голлі. Їй поставили відмінно з усіх предметів за винятком читання, з якого в неї відмінно з плюсом. Беверлі поцікавилась, яка була погода у Лос-Анджелесі, коли вони вилітали, чи поїли вони чогось у літаку і як минув політ. На всі питання відповідала Голлі.

– Виліт затримали на півгодини, тому що була черга на злітній смузі. Ми були двадцять шості у черзі на виліт, – промовила вона, піднявши догори підборіддя, – але в нас був хороший попутний вітер, а тому пілотові вдалося надолужити час.

Проділ між її тонесенькими хвостиками, що нагадували поросячі, був такий нерівний, немовби його зробив п'яний пальцем, а не мати гребінцем.

Хлопчики розбрелися кожен у своєму напрямку. За якусь мить Беверлі побачила Кела, що виліз на конвеєрний пас багажної стрічки, яка була через три стрічки від них і по якій крутилися валізи з Г'юстона. Щойно вона його помітила, він зіскочив, щоб уникнути прочухана від аеропортового носія, який наближався до нього.

- Келе! - крикнула Беверлі через юрбу. Вона не могла кричати на нього, принаймні прилюдно та здалеку, а тому сказала:

- Піди знайди свого брата!

Але Кел глипнув на неї так, немовби то був якийсь чудернацький збіг, що його теж звати Келом, а ця геть незнайома йому жінка звертається до когось, кого також називають Кел. Він відвернувся. Джанет стояла поряд із нею та уважно розглядала лямку свого маленького рюкзачка. Хто-небудь перевіряв цю дитину?

Нарешті остання валіза з прямого рейсу Лос-Анджелес - Даллас перекочувала на конвеєрну стрічку, а звідти - до рук власників. На стрічці не залишилося нічого. Юрба розвіялася, Беверлі побачила Албі, який намагався віддерти стару жувальну гумку від підлоги чимось таким, що здаля нагадувало ножа. Беверлі повернулася до дівчаток.

- Так, - промовила вона, подумки розраховуючи, скільки часу їй знадобиться, щоб доїхати до Арлінгтона о цій годині, - здається, ваші валізи не прилетіли. Нічого страшного. Нам лише доведеться піти до служби втраченого багажу та заповнити необхідні документи. У вас є багажні талони? - запитала вона у Голлі.

Краще з усім звертатися безпосередньо до Голлі, яка, здавалося, справді хотіла допомогти. Голлі була її єдиною надією.

- А в нас немає ніяких багажних талонів, - відповіла Голлі. Вона мала світлу шкіру, чорне пряме волосся та веснянкувате обличчя. Вона була схожа на Пеппі Довгапанчоку, яка зазвичай так подобається дорослим і з якої насміхаються діти.

– Але вони мусили у вас бути. Що, ваша мати вам їх не дала?

Голлі спробувала знову:

– У нас немає багажних талонів, тому що ми не маємо багажу.

– Що означає «не маємо багажу»?

– У нас його немає, – Голлі не знала, як ще їй пояснювати.

– Ви що, забули його у Лос-Анджелесі? Ви його загубили?

Беверлі відволіклася. Вона шукала поглядом Кела і ніде його не бачила. По всій залі, через кожні три метри були розвішані таблички, в яких заборонялося сидіти або ставати на багажні стрічки.

Губи Голлі затремтіли, але мачуха того не помітила. Голлі знала, що у поїзді без валіз щось було не так, але мати переконала її, що так захотів батько. Він хотів, щоб у них усе було нове – новий одяг, нові іграшки, нові сумки, в яких нести додому здобуті трофеї. Можливо, він просто забув сказати про це Беверлі.

– Ми його не брали, – тихо відповіла дівчинка.

Беверлі поглянула на неї згори донизу. Дідько б забрав Берта, який сказав, що проблем у неї не буде.

– Що?

Змушувати Голлі сказати це раз було негарно, а змушувати її повторювати ще раз – непросто. В очах малої забриніли сльози і потекли по веснянках.

– У нас... немає... ніякого... багажу.

Тепер їй перепаде від батька, а вона його ще навіть не бачила. А ще гірше те, що батько знову сваритиметься з матір'ю. Батько завжди каже, що їхня мати – безвідповідальна в усьому, але це неправда.

Погляд Беверлі кружляв від одного кінця багажної зали до іншого. Юрба пасажирів та тих, хто зустрічав, уже порідшала, двоє з її дітей зникли, третя ревіла, а четверта настільки захопилася розгляданням пластмасової липучки на своїй сумочці, що їй важко було не прийняти за душевнохвору.

– То чому ж ми тоді стоїмо біля багажної стрічки вже півгодини? – підвищила голос Беверлі. Вона ще не з'їхала з глузду. З нею це станеться пізніше, коли в неї буде час про це подумати, а тепер вона просто не розуміла.

– Я не знаю! – вигукнула Голлі, у якої по щоках струменіли сльози. Вона задерла пелену футболки й витерлася нею.

– Я не винна. Це ти нас сюди привела. Я не казала тобі, що в нас є багаж.

Джанет розстебнула блискавку свого маленького гаманця, порилася в ньому і простягнула сестрі серветку.

З кожним роком поїздка Беверлі до аеропорту ставала все гіршою, тому що вона завжди сподівалася, що цього разу все пройде краще. Вона залишала своїх двох пасинків та двох пасербиць удома (спочатку зі своєю матір'ю, потім з Боні, відтак із Воліс, а тепер – під наглядом Кела. Якось же вони були самі вдома у Торенсі, а Арлінгтон був значно безпечніший за Торенс) та їхала назад до Далласа, щоб забрати дочок. Тимчасом як діти Берта приїздили на схід на все літо, Керолайн і Френні вирушали на захід лише на два короткі тижні: перший вони проводили з Фіксом, а другий – з її батьками. Цього було достатньо, щоб нагадати дівчаткам, наскільки життя у Каліфорнії подобалося їм більше, ніж у Вірджинії. Вони неохоче плелися з літака у такому стані, який можна було визначити як найвищу стадію зневоднення, оскільки вони рюмсали протягом усього польоту. Беверлі падала навколішки, щоб їх обійняти, але вони своєю поведінкою радше нагадували привидів. Керолайн хотіла жити разом із батьком. Вона просила про це, благала, і рік у рік їй відмовляли. Ненависть Керолайн випромінювалася через її рожеву блузку, тимчасом як мати притискала її до себе. Френні натомість просто стояла та байдуже терпіла обійми. Вона поки що не навчилася ненавидіти матір, але кожного разу, залишаючи в аеропорту батька, який плакав, вона все більше опановувала це почуття.

Беверлі розцілувала їхні рідні голівки. Потім знову поцілувала Керолайн, а та відштовхнула її від себе.

– Я така рада, що ви повернулися додому, – промовила Беверлі.

А от Керолайн і Френні не тішились з повернення додому. Зовсім не тішились. Саме в такому пригніченому стані дівчатка Кітінгів поверталися до Арлінгтона, щоб знову зустрітися зі своїми зведеними братами та сестрами.

Звичайно, Голлі була привітною. Вона раділа й плескала у долоні, коли дівчатка заходили в дім. Вона розповідала їм, що хоче підготувати новий концерт у вітальні цього літа. Проте Голлі одягалась у червону футболку з маленькою білою стрічкою на комірці, яка раніше належала Керолайн і яку вона перед від'їздом вклала у лантух на добродійність для малозабезпечених, тому що одежина вже полиняла й змаліла. Голлі не була малозабезпеченою.

У Керолайн була більша кімната з двома двоярусними ліжками, а у Френні кімната була меншою, бо вона й сама була меншою, з двома односпальними ліжками. Двох сестер об'єднувала аж ніяк не любов одна до одної чи духовна спорідненість, а малесенька ванна кімната, що розташовувалася між двома спальнями. Дві дівчинки та одна ванна – з цим можна було якось змиритися від початку вересня і до кінця травня, але в червні, коли Керолайн і Френні поверталися з Каліфорнії, вони знаходили Голлі та Джанет, які розташувалися на одному з двоярусних ліжок, немов у себе вдома, тимчасом як Френні взагалі позбавляли її кімнати, бо там жили хлопці. Таким чином в одній кімнаті було четверо дівчаток, а в іншій – двоє хлопчиків, і лиш одна ванна кімната на шістьох – за розміром не більша за телефонну будку.

Керолайн та Френні волочили свій багаж уверх по сходах. Вони проходили повз відчинені двері до спальні дорослих, де поперек ліжка їхньої матері лежав Кел, поклавши брудні ноги у брудних шкарпетках на подушки, і на повну гучність дивився тенісний матч. Їм ніколи не дозволяли заходити до спальні дорослих і сідати на ліжко, навіть якщо вони не піднімали ніг з підлоги, до того ж їм не дозволяли дивитися телевізор без запрошення. Коли вони проходили, Кел навіть не відводив погляду від екрана чи ще якимось чином давав зрозуміти, що помітив їхню появу.

Голлі тупцювала слідом так близько, що натикалася на них кожного разу, як вони зупинялися перепочити.

– Гадаю, ми вчотирьох могли б танцювати у білих нічних сорочках. Як вам таке? Можемо почати підготовку вже сьогодні ввечері. Якщо хочете, могу показати ті рухи, які я вже придумала.

Коли справа дійшла до танцювальної репетиції, до якої залучалися четверо дівчаток, з'явилися лише трое. Джанет пропала безвісти. Ніхто не помітив, куди вона поділась, але не було й кота Френні, якого звали Жовтець. Жовтець навіть не прибіг до дверей, щоб привітати Френні, як він зробив би на два тижні раніше. Жовтець – єдиний рятувальний зв'язок із нормальним життям – зник. Беверлі, яка до того часу геть загрузла у морі турбот про дітей, навіть не могла пригадати, коли вона востаннє бачила кота, але раптові судомні схлипування Френні змусили її взятися до ретельних пошуків по всьому будинку. Беверлі знайшла Джанет у комірчині для білизни, де вона сиділа на підлозі під шерстяним кашне (скільки ж часу Джанет не було видно?). Вона гладила кота, що спав.

– Вона не може забрати собі мого кота! – вигукнула Френні, тож Беверлі нахилилася й забрала кота у Джанет, яка лише на мить спробувала утримати його, а потім відпустила. Увесь цей час Албі ходив слідом за Беверлі по хаті, супроводжуючи її тим, що діти прозвали «саундтрек стриптизерки»: «Бум чика-бум, бум-бум чика-бум».

Щоразу, як Беверлі зупинялася, саундтрек теж припинявся. Якщо вона робила лиш один крок, то й Албі промовляв лише «бум» таким голосом, що видавався надприродно сексуальним як на шестирічну дитину. Жінка спробувала не звертати на нього уваги, але згодом їй стало ясно, що не вийде. Коли їй нарешті увірвався терпець і вона крикнула «Припини!», він лише мовчки зиркнув на неї у відповідь. В Албі були великі карі очі та довгі хвилясті кучері, що робили його схожим на якогось героя з мультфільмів.

– Я не жартую, – сказала Беверлі, намагаючись угамувати дихання, – припини негайно!

Вона спробувала надати своєму голосові належного батьківського тону, але тільки-но повернулася і рушила далі, то почула в себе за спиною тихеньке, ледве

чутне мугикання «Бум чика-бум».

Беверлі кортіло його прибити. Вона насправді хотіла вбити дитину. Руки в неї тремтіли. Вона пішла до своєї кімнати, воліючи зачинити двері, замкнути їх на замок і відпочити, але вже у коридорі до неї долинули звуки від ударів тенісного м'яча та крики глядачів. Вона заглянула до кімнати:

– Келе! – покликала вона, ледве стримуючи сльози. – Мені потрібна моя кімната.

Кел не рушив з місця, навіть бровою не повів. Він не відривав очей від екрана.

– Матч іще не закінчився, – промовив він, немовби мачуха ніколи у житті не бачила тенісного матчу і не розуміла, що якщо м'яч іще рухається, це означає, що гра триває.

Берт вважав, що телевізор нічого путнього дітям не дає. У найкращому випадку то лише гайнування часу, безглуздий гамір. У гіршому випадку він підозрював, що це заважає їхньому розумовому розвитку. На його думку, Тереза припускалася величезної помилки, дозволяючи дітям так часто дивитися телевізор. Він казав їй, як і що слід робити, але вона ніколи не слухала його, коли йшлося про виховання дітей, та й узагалі – хоч про що йшла мова. Саме тому в їхньому з Беверлі домі був лиш один телевізор, і саме тому він був у їхній спальні, куди дітям заходити не дозволяли, тобто куди їм дітям заходити не дозволялося протягом звичайного року. Зараз Беверлі хотілося вимкнути телевізор та викотити його у кімнату, яку ріелтори називають «сімейна вітальня», хоча члени родини майже ніколи не потикають туди носа. Вона повернулася і пішла геть по коридору, а на безпечній відстані від неї поплівся Албі, мугикаючи свою мелодію. Це його мати так навчила? Хтось же його навчив. Не може бути, щоб шестирічний хлопчик ходив по стриптиз-клубах, навіть оцей ось. Голлі читала «Ребеку».

– Беверлі, ти коли-небудь читала «Ребеку»? – запитала Голлі, тільки-но Беверлі увійшла до кімнати, її обличчя просто світилося від захоплення. – Місіс Денверс лякає мене до смерті, але я все ж хочу дочитати. Я не зважала б на неї, якби мені випало жити у Мандерлі. Я б там не залишилась, якби хтось поведився зі мною так жахливо.

Беверлі легенько кивнула і вийшла з кімнати. Вона подумала, що могла би прилягти відпочити у кімнаті хлопчиків – у тій, що зазвичай була кімнатою Френні, – але там стояв просто-таки нестерпний сморід від брудних шкарпеток, білизни та немитого волосся.

Вона знову спустилася на перший поверх і наткнулася на Керолайн, що у злому настрої господарювала на кухні. Донька сказала, що хоче спекти тістечка брауні для батька та відправити їх йому поштою, щоб він мав, що попоїсти.

– Тільки не клади горіхів, бо твій батько їх не любить, – порадила Беверлі. Вона й сама не знала, чому вона це сказала. Їй просто хотілося догодити.

– Ще й як любить! – заперечила Керолайн матері, повертаючись так швидко, що розсипала півпачки борошна на кухонний стіл. – Можливо, він їх не любив, коли ти його знала, але тепер ти його зовсім не знаєш. Тепер горіхи йому подобаються в усьому.

Албі був у ідальні. Вона чула його спів через двері кухні. Його вірність одній темі вражала. Френні сиділа у вітальні, намагаючись устроїти передні лапки kota в отвори для рук лялькової сукні, та плакала так тихесенько, що її мати переконалася в тому, що все, до найменшої дрібниці, що вона досі зробила в житті, було помилкою.

Беверлі не було куди піти, не було де подітися від дітей, навіть у комірчину для білизни, тому що Джанет так і не вийшла звідти, коли від неї забрали kota. Беверлі взяла ключі від машини і вийшла на вулицю. Тільки-но вона зачинила за собою двері, їй здалося, що вона шубовснула у воду: розпечене важке літне повітря заповонило її легені. Вона пригадала, як було чудово сидіти після полудня на внутрішньому подвір'ї за будинком у Дауні. Керолайн зі своїм триколісним дитячим велосипедом, щаслива Френні у неї на колінах, майже всеохопний аромат апельсинових квітів. Фікс був змушений продати той будинок, щоб виплатити її частину того невеличкого капіталу, що вони мали, та оформити допомогу на дітей. Чому вона дозволила йому продати будинок? У Вірджинії сидіти надворі неможливо. Лише за ті кілька хвилин, що вона йшла по доріжці до машини, її вкусили п'ять комарів, шкіра на місці укусу відразу ж розпухла до розміру десятикопійчаної монети. Беверлі потерпала від алергії на комарині укуси.

У машині було не менше, як сорок градусів. Вона завела двигун, увімкнула повітряний кондиціонер та радіо. Вона лягла впоперек на розпечене від сонця задне сидіння із зеленого шкірзамінника так, щоб із будинку її не було видно. Їй подумалося, що якби вона зараз була в гаражі, а не під навісом для автівки, то наклала б на себе руки.

Зважаючи на те, що навчальний рік у державних школах Каліфорнії тривав дещо довше, ніж у приватних католицьких школах Вірджинії, у Беверлі та Берта було аж п'ять днів, коли вони зоставалися вдома самі після відправлення її дітей та перед прибуттям його дітей. Якимсь одного разу після вечері вони кохались у ідальні на килимі. Це було не дуже зручно. Беверлі значно схудла після того, як вони перебралися до Вірджинії, а тому її спинні хребці та ключиці проступали настільки, що її можна було використовувати як наочний засіб на уроках анатомії. Під час кожного поштовху її тіло вдавлювалось у грубий килим сантиметрів на п'ять, при цьому її гола шкіра терлась об вовняну поверхню. Але навіть попри розтерту килимом шкіру, вони почувалися відважними та пристрасними. «Це не було помилкою», – повторював їй Берт, коли вони потім лежали поряд горілиць, дивлячись на стелю. Беверлі нарахувала п'ять місць, де на люстрі бракувало скляних кришталіків. Раніше вона цього не помічала.

– Усе, що сталося в нашому житті до цього часу, все, що ми зробили, мусило статися саме так, як сталося, щоб ми були разом, – Берт узяв її руку у свою і легенько стиснув.

– Ти справді так вважаєш? – запитала Беверлі.

– Ми з тобою – це якесь диво, – відповів Берт.

Пізніше ввечері він мазав їй спину маззю для швидкого загоєння ран. Вона могла спати лише на животі. То була їхня літня відпустка.

У стосунках між дітьми Кітінгів та дітьми Казенсів була одна особлива деталь: вони не ненавиділи одне одного, їм не була властива навіть мізерна дрібка родової відданості. Казенси не давали переваги спілкуванню з Казенсами, а двійко Кітінгів могли взагалі обходитись одна без одної. Чотирьох дівчаток злило те, що їх упхали всіх гуртом до однієї кімнати, але вони не звинувачували в цьому одна одну. Хлопчики, яких узагалі все і завжди лютило, здавалося, не

зважали на те, що їм доводиться бути у компанії такої великої кількості дівчат. Шестеро дітей дотримувалися разом одного-єдиного для всіх принципу, який зводив нанівець їхню потенціальну неприязнь одне до одного: вони не любили своїх батьків. Вони їх ненавиділи.

Єдиною, хто переймався цим, була Френні, тому що Френні завжди любила матір. Коли рік плинув звичайно, вони часто спали разом після обіду, щойно вона поверталася зі школи, обіймалися так міцно, що їм снилися однакові сни. Френні могла сидіти на кришці унітаза вранці та спостерігати за тим, як мати чепуриться, а також могла знову сидіти на кришці унітаза ввечері, розмовляючи з нею тоді, коли вона ніжить у ванній. Френні була твердо переконана в тому, що вона – не тільки улюблена матерна дочка, а ще і її найкоханіша людина у світі. За винятком літа, коли мати дивилася на неї так, немовби вона була всього-на-всього четвертою дитиною з шести. Коли Албі доводив Беверлі до сказу, вона заявляла, що всі діти мусять іти надвір, і те «всі діти» включало також і Френні. Морозиво слід їсти надворі, кавун – надворі. Відколи це їй більше не довіряли їсти кавун за кухонним столом? Це була образа, і не лише для неї. Можливо, Албі не вмів з'їсти морозиво так, щоб не впустити його на підлогу, але всі інші були досить спроможні. Добре, вони підуть надвір. Вони виходили надвір, щосили грюкали дверима, плелися вулицею, петляючи по гарячому тротуару, мов зграя здичавілих собак.

Четверо дітей Казенсів не звинувачували Беверлі у своїх кепських літніх канікулах. Вони звинувачували свого батька та сказали б це йому просто у вічі, якби він хоч інколи з'являвся. Кел та Голлі нічим не давали знаки, що вважають поведінку Беверлі непростою (Джанет – та взагалі ніколи нічого не казала, проте Албі – ну, ви знаєте, який Албі), а от Керолайн та Френні були шоковані. Їхня мати відводила кожному своє місце за столом на кухні залежно від віку та змушувала кожного по черзі підходити з тарілкою до плити замість того, щоб поставити вже готові тарілки з їжею на стіл, як вона це зазвичай робила протягом року. Влітку вони випадали з цивілізованого світу й потрапляли у початкові сцени з «Олівера Твіста».

Якось у четвер увечері, у липні, Берт скликав усіх на сімейну раду у вітальні та сповістив, що вранці вони ідуть на озеро Анна. Він повідомив, що взяв відпустку на роботі на три дні й замовив три кімнати у мотелі «Соснова шишка». У неділю вони поїдуть до Шарлотсвіля, щоб провідати його батьків, а відтак повернуться додому.

- Це відпустка, - підбив підсумок Берт, - усе вже заплановано.

Діти здивовано кліпали очима, бо не могли собі уявити якийсь день, що не буде схожим на звичайні дні, а Беверлі теж здивовано кліпала, тому що Берт заздалегідь не сказав їй про це ні слова. Діти бачили, як Беверлі намагалася зустрітися поглядом з Бертом, але впіймати погляд чоловіка було не так уже й легко. Мотель, озеро, їжа в ресторані, відвідини надзвичайно непривітних батьків Берта, в яких були коні, ставок та чудова чорношкіра куховарка, яку звали Ернестайн і яка минулого літа навчила дівчаток пекти пироги. Якби в дітей виникло бажання поспілкуватися з батьками, вони б, напевне, сказали, що їм це подобалося, але такого бажання в них не було, а тому вони змовчали.

Наступного ранку було жарко, немов у пеклі. Пташки не цвірінькали, намагаючись зберегти сили. Берт наказав дітям іти до машини та всідатися, хоча всім було очевидно, що це легше сказати, ніж зробити. По-перше, буде шалена суперечка, кому сідати поряд із Албі, отже всі стояли на доріжці й чекали початку. Переднє місце поряд з водієм було для батьків, а тому взагалі не розглядалось як варіант, попри те, що Керолайн і Френні постійно займали його, коли їздили в машині з матір'ю під час навчального року. А тому залишалися сидіння зразу ж за переднім, потім заднє та останнє в самому кінці фургона. Врешті-решт діти завжди якось сідали парами, за статтю чи за віком; це означало, що терпіти витівки Албі майже завжди випадало або Келові, або Джанет, інколи - Френні, але ніколи Керолайн чи Голлі. Албі зазвичай наспівував пристрасний варіант «Дев'яносто дев'ять пляшок пива на стіні», в якому кількість не зменшувалася по порядку - після п'ятдесяти пляшок їх ставало сімдесят вісім, потім чотири, а потім - сто чотири. Згодом він казав, що його нудить у машині та починав дуже переконливо зригувати, що змушувало Берта без причини з'їжджати на узбіччя швидкісної траси, і за що незмінно сварили Джанет, яка взагалі нічого не казала. Побачивши перший-ліпший дороговказ виїзду зі швидкісної автотраси, Албі питав, чи не тут їм треба повертати.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примечания

1

Джейн Кеньон (1947–1995) – американська перекладачка поезії Анни Ахматової, авторка кількох поетичних збірок. – Тут і далі прим. перекл.

Купить: https://telnovel.com/patchett_enn/sp-vdruzhn-st

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)